

BAKKALCHO

3^{ki} Diri Kiir 48 Birra/Tikimt 8, 2016 M.D

Hamuse

Waaga 10.00 birra

“Hiittenne yannaranna basera baandeeraho hasiisanno ayirrinnye aa hasiisanno”

- Pirezidant Sahleworq Zewude

Qiddist Gezzaheny

Addis Ababa:- Baandeeru ayirrinnye uyinannihu barra ayirrisatenni calla ikkikkinni 365 barrubba wo'manta ikkasinni Itophiyu daga hiittenne yannaranna basera hasiisanno ayirrinnye aate gadachonsa fula hasiisannonsata Pirezidant Sahleworq Zewudeti huwachishshino.

16^{ki} Baandeeru barra “Baandeerinke aliidimma dagatenna dagoomu mittimankeranna bayireenyinkera wowete” yaanno uminni Federaaletenna qoqqowubate ayirrinsooni.

Pirezidant Sahleworq Zewudeti tenne yannara coyidhanni; ayirrinnye hee'rannohu xamamaanchimma heedhurooti; tenne xiiwa qorichishiishshanno; Baandeeru gobbate badooshshu malaate ikkasinni mite mite hajubba aana illachisha hasiisanno. Argete qaalinni rosamino su'ma agurre su'misinni “Baandeera” yine woshsha hasiisanno yitino.

Qaaquullunna wedellu gobboomu Baandeeri ayirrinnyiranna baxillira hee'rannonsa gedenna

Qoola... 7

ሲዳሞ ባንክ
Sidama Bank
Together we can!

Sidaamu Baanke G.M yanna iilitino tekinolojete deerrinni Koor Baankinge tekinoloje loosu aana hosiisatenni owaatamaano woyyaabbino hayyonni owaate qixxaabbino. Ikkinohura, ki'ne maa agadhitiimaniya! Qooxeessi'nera afantanno Sidaamu Baanke sinnara hadhine Sidaamu Baanke Gutamme!! Baankenke uytanno addi suuqote shallago;

- Furra Meentu Addi Suuqo
- Wollamma Wedellu Addi Suuqo
- Osoo, Qaaqqullu Addi Suuqo

+251 11 46 29609
+251 9441 19303

Postu Saaxne Kiir-565
E-meele-Info@sidamabanksc.com
Feesi-Buulee www.Sidamabanksc.com
Bilchattate Doorshi Sidaamu Baanke G.M

TEESSONKE

SIDAAMU BAANKE Mitteenni Dandiineemmo!
Sidama Bank S.C.

“Qoqqowunniha miinju gashshoote yannitte hayyonni irkisatenni jirote hafanfarrenna moora gargarate loonsanni”

-Araarso Gerremew (Dr)

Amsaalu Felleqe

Addis Ababa:- Giddo eomootimma jawa dhuka kalaqqannota ikkasenni eom lexxitu bikkinni womaashshu gashshoote

Qoola... 7

“Afriku gobbuwa safote latishshi lopho rakkinota ikkitanno gedde Chayinu luphiima qeecha fulino”

-Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr.)

Qiddist Gezzaheny

Addis Ababa:- Chayinu, Afriku gobbuwa safote latishshi lopho rakkinota ikkitanno gedenna daddalu mittoo'ma bowirtanno gedde luphiima qeecha fulino yiino; Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr.)

Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr) 3ki Chayinu 'Belt and Road' forema aana afame assino hasaawinni; Chayinu, baxxinohunni “Belt and Road Initiative”

Qoola... 7

“Baaru furcho hooga gobba wororrite xiibbannota ikkasenni wo'manti Itophiyu daga hajote aana qeechansa fula hasiisannonsa”

- Odeessaanchu Yisihaaq Fiqru

Qoola 7

“Qoqqowoho sa'u sase dirrara duuchunku handaarinni 13 biliyoone ale birra gaamme 514 pirojekitubba ijaaroonni”

Araarso Gerremew (Dr.)
Sidaamu Qoqqowi Fayinaansete Biuro Sooreessa

Qoola 5

“Roso haja'yaati yinella ronsiro rosunni ayno iillinowa iilla dandiinanni”

- Rosaanchu Abiy Belayneh

Qoola 8

“Baaru furcho hooga gobba wororritte xiibbannota ikkasenni wo’manti Itophiyu daga hajote aana qeechansa fula hasiissannonsa”

Odeessaanchu Yisihaaq Fiqru

Qiddist Gezaheny

Xaphoomu ministirchi dokter Abiy Ahimedihi sa’u lamalara dagate riqiwamaano amaale mini miilla ledoo assino hasaawinni; “Kinsannikkita” yinanni Duumu baari hajo aana xawishsha uyinoti qaangannite. Duumu baari hajo hasiishshu hajooti yaanni coyi’rino.

Itophiyu Afrikunni jawiidi gobba ikkate baaru furcho noosekki gobba ikkitinohu 30 dirra albaanni Eertiru keere baxxasi harunsiteeti. Hatte yanna gedensaanni gobba eotenna fulote daddalira shiimiidi gobba jibuti furcho horonsidhanni keeshshitino. Duumu baarina Abbayi Itophiyu lophonba ba’ora kaimaho yiinohu xaphoomu ministirchi; Itophiyu furcho hoogase Afrikunni jawiidi gobba ikkase dhuka maniissitinnota huwachishinno.

Xaphoomu ministirchi kayisino baaru furcho xa’mora Eertiru, Jibutinna Somaaliyu doorsha ikkitara dandiitannore ikkansa kulatenni; qarunnino Somaale laandetenni Zeyila, Eertirunni Aduulisinna aanteteno Mitsiwanna Asebi kayisino.

Tenne hajo aana Itophiyu Pireesete Uurrinsha ledoo hasaawa assinohu odeessaanchu Yisihaaq Fiqruhu coyi’ranni, Itophiyu Afriku buudi poletiki aana albisaanchote yine adha dandiinanni. Soojaati buuda yinanni qooxeessi lame wayi noo qooxeessaati; Duumu baarina baaru qacce qarqarto

(Gulf of Aden) ikkana; qooxeessu daddalu mittoo’ma iibbitannowa ikkasinni wolootu lophitino gobbuwano illacha tugganno qooxeessa ikkasinni kainohunni fullahaano konne qooxeessa “wo’manka woyte qiidannokki qooxeessa” yite xawissannota kule; togo yaano poletiku yaatonni duucha woyte gaance kalaqantannohanna keeru xeerti’rino qooxeessa yaate yaanno odeessaanchu xawishshisinni.

Konni daafira konne qooxeessa la’annori Aksumayiti gashshootu yannanni hanaffe batinye Mootimmuwa duumo baara, Abbayi, baaru qacce qarqartonna (Gulf of Aden) Nayili lagga amadate lowo sharro assitanni keeshshitino yinohu odeessaanchu Yisihaaq; batinye lophitino gobbuwano illensa tugganno qooxeessa ikkasi kayise; konninnino Itophiyu furcho afidhinokki gobba ikkate keeshshitinota xawisino.

“Sa’u 30 dirrara Itophiyu furcho nookki gobba mayra ikkitu yitanno xa’mo kaysa didandiinanni; tenne kaysa yaa ola hasi’ratenna keere giwate gede assine la’nanni” yaannino techo tini hajo ka’ase gara ikkinota kaajjishanno odeessaanchu Yiisaaqi

Sa’u lamalara xaphoomu ministirchi dokter Abiy Ahimedihi assino hasaawinni halantino Mootimmuwa uurrinshanni afansha uyinoonninsa 190 gobbuwanni 44 baaru furcho afidhinokkire ikkitanna; kuri gobbuwa mereerinni Itophiyu mitte ikkase xawisasi qaagiissinohu odeessaanchu; gobba

furcho hoogasenni gawajjantara dandiitanno hajubba baca ikkitinota kaysino.

Umihu poletikunni gawajjantanno. Togo yaa mitte gobba baaru furcho hooguro gobboomu fojo diheedhannose. Kunino mitte gobba wole gobbanni ledoo olu uduunne lede addi addi uduunne soqqa, fojo xawo assa, miinjinni jawaattannokki gede xiiwo kalaqa, e’otenna fulote daddalu xaadooshshi, meessi hajo aana yekkeeramate dhuka laafisate yaanno.

Waajjuullu Itophiya gawajjate horonsidhanno doogonni mitte baaru furcho cufatenniiti yite ammantanno. Baaru furcho hooga mitte gobba baxxinohunni miinjinni wororritte xiibbanno hajo ikkase coyi’rannohu odeessaanchu Yisihaaq; Itophiyu dirunni Jibuti furchora 2 Biliyoone doolaare ale baattannota lawishshu gede kayisino. Konninnino Jibuti 90 anga xibbuunni fulose Itophiyu diwanna heedhanno gobba ikkase kule; Itophiyu woxira soorriiro 100 Biliyoone birri ale ikkannotanna kuni woxi gobbate mittu diri giddo haammata pirojektuwa gumulate dandiisanno miinji Jibuti furchora diru dirunkunni fuloo ikkannota xawisino.

Konni garinni Itophiyu jawa gobba ikkate hedhenni Afrikunni xiiwo kalaqqanno gobba ikkitannokki gede ciiggishshanni keeshshitinota lede qummi assino.

Buxima hunate gobba miinjinni jawaata ikka hasiissannose; miinja kaajjishatenna

gobboomu horo buuxisate illacha tunganni hajubba mereerinni mitte furchote hajo ikka noose; xaanni hananfe hasaawa noonke yitannoti xaphoomu ministirchi sokka yannase agadhitinote yee ammancemmo yiino.

Konni alba Abbayi kofatto hajo gutu hajonna mittimma heedhannonke gede assitinnokki yiinohu odeessaanchu Yisihaaq; xaano furchote hajo Itophiyu daga mitte hajo hedate kaa’litannota ikkase coyi’rino.

Konni gobbaanni tenne hajo aana bidhattote gede ka’anni noo coyubba hee’rase qummi asse; baaru furcho gutu horonsi’raanchimmanna keeru doogonni hiittoonni furcho afi’no yitannota xaphoomu ministirchi hedoo garunni buuxa hasiissannota huwachishinno.

Furchote hajo baalanta Itophiyu daga milli assitanno hajo ikkasenni hiittoonni horonsi’no yitanno hedoo aana hasaawate mootimmatewiinni jawiidi qeechi agaramanno. Hattono kalqoomu daga hajote aana uminsa qeecha fultanno gede huwachishinno.

Tuqu xaadooshshuwa be’ro dhaggenke ma labbanno, Itophiyu dagara hajote aana huwanyoote kalaqate, hiittoonni loonso, hiitto furcho heedhankera hasiisanno yitanno hedonna dagooma baqqi assate aana qeechanke fula agarantannonke yaanni sokkasi sayisino.

Seerimale Olu Uduunne Dooyissitanno Jaddaasine Seeru Hundaanni Assinoonni

Gaazeexu Odeessaanchinni

Seerimalate olu uduunne amadde dooyisatanno jaddaasini Sidaamu Dagoomi qoqqowi Galabbote Gaamo Wolqanna Dagoomu Mashalaqqe Hobbaati qorqortonni seeru hundaanni Assinoonni.

Kaimansa Amaaru Qoqqowa assidihinori Fiqiru Alemaayyo, Tesfaayye Mikaaelinna Dureessi Gammadihu yinanniri seerimale olu uduunne dooyissitannori Koodde 2 taargu kiiro 89763 ikkino mini kaameelinni Baahir Daarete quchuminni ka’atenni Dillu quchumira 50 turke loossino shugguxenna 10 kume ikkitanno xiyyiitta amadde milli yitanna seeru hundaanni assinoonni.

Jaddaasine seeru hundaanni assate kaajjado harunso assinanni keeshshinoonnita xawisinohu Sidaamu Qoqqowi Keerunna Galabbote Biiru Sooreessi Kalaa Alemaayyo Ximootoosihu; tini opireshiine qinaabbanno gede qeechansa fultino bissano galatino.

Kalaa Alemaayyo Ximootoosihu lede, mootimmate ille duucha ikkitino daafira daga jaddote loosi ledoo sumuu yitannokki daafo, hunote wolqa jaddo gumulte xa’mantukkini gattannokkita huwata hasiissannonsata xawisino.

Guulcho Hedo

Gutu malaatenke;Baandeeranke!

Itophiyu daganna dagooma hanqaffino gobbaati. Addi addi amma'no, babbaxxino coyi'nanni Afoonna mittu mittunku daganna dagoomi umisi bude, balchoomanna woga afi'rinoho. Kore duucha akata mitto assatenni "Itophiya" yaanno qansichimmanke malaate buuxisannohu kayinni baandeerankeeti.

Gobba gobbate gede, dagano dagate gede kalqete xawira riqibbannonna xawissannohu kuni malaati baandeeraho.

Baandeeru xawishshi su'mu aleenni; gobbate bayirroonye, ayirryne, bareende, jireenyanna bayirroonye xawinsanni; sannate harinsho giddo mitte gobbanna daga noose gotiimanna wolapho; lophonna jawiidimma; ... dhaggete halaale duqge riqiwamatenni luphi yee wirsamanno ayimmaate xawishshaati.

Itophiyunna Itophiyu dagano konni garinni riqiwantannoha calla ikkikkinni; dirra soorritannokki, ilama deantukkinni dudubbanno, kalqe xawino kuulinni dhaggete borro aana malaatise wortinota duuchu handaarinna gumultino sharro duduwino baandeeeri ayiddeeti. Konninnino Itophiyunna Itophiyu daga bero barrinni techo geeshsha sannate harinsho gido ilama sayissanni bayirroonyu gottimma aana wortino malaatinni xawisantanni heedhinonna heedhanno dagaati.

Caabbichu caakko noosi malaati (Taaloonnyunni biiffinota Itophiyu duuchimma leellishannoha ikke) haanju kuuli (latishsha), baqqalu (hexxo), duumu qole (kakkalamooshshunni kaajjatino jawimma), xawissanno sasente kuullanni biife xawisamannohu Itophiyu baandeeeri; Itophiya gobbate gede, Itophiyu dagano dagate gede kalqete xawira luphi asse xawisanno hegere malaatensanna danasaati.

Kuni malaati gobbate bayirroonyinna wolaphote daafira yine waaga baantoonniho; latishshunna jireenyu, mittimmatenna taaloonnyu, keerunna dimokiraasete, ... yine albaanni fushshine leellinshanni ayimmaate gurdaasinchu, tii"u xawishshaati. Itophiyu daga mittimmansara mittimmatenni waaga baatinoha, bayirroonyinsa daafira mittimma sharrantinota kakkalamooshshu sharro borresse amadinoho.

Kuni ayirryunna wolaphote, mittimmatenna jireenyu daafira yite albansaanni balaxissanno; baxillunni agartannohu baandeeerinsa; wodaaninni burqitino annimmaate macciishshammenni baca bareedda sharrote kakkalamooshshu dhaggenni techo barra iillino; gobba baxatenna balaxisatenni burqanno dagoomu ayimmani kawa iillino.

Itophiyu daga baandeeeransa faarsotenni dukkisse luphi assitanno woyte hindiiddo gubbitannoti; kalqete barerano baca gobbuwa baandeeeri mereerinni uminsa baandeeera hasse afidhannu woyte hagiirrunni albinsa xaweeiti leellannohu; ilamate reekkonni baca waaga baantoonnihu ayimmana malaate ikkino baandeeeri wodaaninsa giddo sumudaminohuraati.

Kuni meessihanna gobbate baandeeera ikkino malaati bacu kakkalamooshshinni ayirryunni luphi yee techora iillino. Techono gobbate bayirroonyira baantanni waaginni luphi yee leellanni no. Ga'ano konni ayirryinninna gottimmatenni sufanno gede assa hasiissanno. Kuni ikkanno gede qole baandeeeru ayirryne, baandeeeru bayirroonye, baandeeeru riqiwo, ... ilamate garunni huwachisha hasiissanno.

Baandeeeru barra ayirryinsanni illachino ilama baandeeeru daafira egentanno gede dandiisate; illachuno baandeeera garunni huwattenna egennite gari ayirryne uytannota; baandeeerinsa baata hasiissannonsa waaga baatate qixxaabbino ilama kalaqate.

Baandeeerinke gutu malaatenke ikki eega; "Ani riqiwameemmohu baandeeeri'yanniiti; gobba'ano xawinsannihu baandeeerisenniiti" yitanno ilama kalaqama mitte gobbara duuchi handaarinna leellanno jireenyinna bayirroonyu adda ikkanno gede assanno. Konninni kainohunnino baandeeerise egentinotanna ayirryinsanno ilamano kalaqa; baandeeerise gottimma daafira umose sayisse uyitanno ilama kalaqa gadachaho.

Baandeeeru barra gobbate gede ayirryinsanni woyte; gobbate malaate ikkino baandeeera baxatenninna ayirryisate gobbaanni ayirryinisiranna tii"isirra baantanni waaga baatate umonke qixxeessatenni ikka hasiissanno.

Kuni gafi addi addi polotiku, miinjunna dagoomitte hajubba lainohunni qansootu xawado hedonsa wortannowaati. Konni gafira fultanno borro qixxaawote kifile uurrinsha dixawissanno.

Xawado Hedo

Rosu isilanchimma yekkeerote eessinanni hajo dikkitino!

Yaareed Geetaachew

Tayixe Rusu gumi uwa soorrote gedensaanni adhinanni hee'noonni qaafu biso dilabbannoe. Seedu diri dhiigi giddo dayino gumaati yaate dandiisanno.

Sa'u dirrara gobbate gede Rosoho illacha tugatenni baca jiro dunne Rosu gobba baalate iillanno gede gowimma hunate baca loossa loonsoonniti dimaaxantinote. Bashsho seeda doogo hodhine ronsanni dangoonnita annuwinke naqqassanno. Xa kayinni ollu olluunkunni umi diriminni kayise layinkinna qixxaawote rosi minna loosanteennaaju akkali rosate kaayyo sinqeho yaadikkinni qaesira afi'rino. Kuni rosu iillo widoonni kaajjado waataatinna naaxxisannoho.

Rosu iillora mootimmano dagano assitino assooti jawaachinshanniho; kuni assooti rossino mannu wolqa batinnyunni kalaqate dandiisanno gede loonsanni hee'noonnita buuxisannoha ikkasinni hagiirsiisannoho. Ikkollana; "Rosu iillora uyinoonni iillachi geeshsha isilanchimma aana loonsoonnikka?" yine kayinsummoro baca foonqe nooti dimaaxantinote.

Taje leellishshanno garinni gobboomu deerrinni 40 kume meddissanno umi diriminna 3 kumi ali layinki dirimi Rosi minna fa'nantino. Kuri Rosi minnara 28 Miliyoone ali qansooti afibbeelimatenni flute egennote caabbichu afidhino.

Rosu iillo qarri tidhaminote gede isilanchimma aana loosa ga'ara yinannikki hajootinna illacha tuga hasiissanno gadachooti. Isilanchimma aana loosa hoogatenni xiinxallaanchonna qarra tiranno qansicha laashshate harinsho aana foonqe leeltanno; kuni jawa qarra ikke sufa dinosi..

Roso aate hayyo aana isilanchimma qarri leellanni noota rosaanote gumi naqqasino. Roorenkanni tayixe la'noonni Rosaanote gumi baca mini looso loonsoommokkiinni "Tuame raona" yinanni deerra iillinota reqqeci asse leellishinonke. Alba noo Rosu Poolise isilanchimmatenni roore rosu iillora illacha tugatenni; Rosaano deerru deerrunkunni ikkado egenno cu'midhukkinni kifiletanni kifile sa'anno gede assainanna la'nanniho. konnira rosiisaanchimatenni keeshshummo yannara huwatate dandoommo. Xiinxallannohunna xiinxawanno qansichi kalaqama hoogiro kiiro calla maa tirtanno? Mereerimu dirimira rosiisannohu rosaano nabbawanna borreessa hoogganno woyte eelaanni rosiisiha runtanna, layinki diriminna qixxaawote rosi mini rosiisaanchi mereerimu dirimira rosiisi rosiisaanchi ashiishshannanna ku'u ko'onnira qubbicho kayise hunaancha assanna rosu isilanchimma mamaanni daggannoyya? Ee; xa ilama murqantannokki gede rosu isilanchimma yekkeerote shiqinsheemmota dikkitino.

Rosaano egenno cu'midhukkinni Rosiisaanchonna Rosu mine keennanni daafira calla sayisa; tayixe rosaanote guminni ubbinori 12 kifile rosaano calla ikkitukkinni baalinke umboommatanna ilaalu geeshshi dinyi loosi agarannonketa buuxisinonke. Isilanchimma noosikki

rosi iillishanno gawajjonna hiiqqamme dhaawate qarrissanno. Ilamate shokkitannoti; ilamate hiiqqantannoti. Ilama shokkituro gobba dha'a yite hiiqqantanno. Konniraati isilanchimma coy yekkeerote shiqannohanna ga'ara yine gashshinanniha dikkiyo yeemmohu. Winxoonna mixxinanni.

Addintanni xa sa'inota soronke seejji'neemmo; batinyUnni roore islaanchimma widoonge e'neemmo yinanni hee'noommo. Ee, komo komo yinikkinni rahotenni islaanchimma giddora e'a hasiissanno. Ikkollana "ajuujankewa iillishshannonke balaxote akatta aana loossa loonsoommokka? yitanno xa'mo xa noo gari dawaro afi'ra noose.

Soorrote mootimma daggu yannanni hanafe "rosu harinsho bididi yaa noose; duuchunku aleenni gobba islaanchimma noosi roso hasidhanno" yaannohunni haaro rosu amanyooto qixxeessatenni hanafe; fiinote kaarta qixxeessine rosanna rosiisate harinsho haaru garinni hadhanno gede assinoonni qaangannite.

Tenne aana "haaru rosu amanyooti mageeshshi geeshshaati rosu hajo la'anno bissanni gari illacha afi'rinohu? gumulosi daafirana mageeshshi qixxaawo assinoonni? yitannota kaimu xa'mubba kaysa hasiissanno.

Baxxinohunni haaru rosu amanyootira wolqa ikkanno yine hendoonni maxaaffate qixxaawo jeeffinokkiha; rosaano irkote maxaaffa afidhukkinni, noonsari uminsanni attamisiisse rossino akatinni guma agaranke nirihurano ikko tayxe masillinkera qara korqaata lawannoe.

Addintanni rosaano konni bikkinni gumunni xeerti'ransa gobbate umbeeti; baca biliyoone birrubba xawu aana fincate. Ikkollana gumu ba'nera baca bissa qeechi nootano deama dihasiissanno.

Baatto winxoonnise guma laaltanno; rosaanono egentinore loosunni, fonqolunni xawissanno. Fonqolunni sa'ino rosaanchi kifiletanni kifile tareessanno; egenno sira ikkanno bayichi aana afamatenni qeechisiha fulanno. Ikkollana, konni qarrira rosaano calla xa'mamaano assineemmo manni winxoommokkire gamba assate agarranni hee'noommota garunni wodaancha hasiissanno.

Uwino, woy techo waaga baatisiisonke yine hendeemmo islaanchimmasi agarinokki rosu amanyooti giddo sa'e daggino rosaano konni lamu diri giddo e'ino qarri mararsannoe; yaachishannoe. Korqaatuno tini rosaano ajono bati'ro 12 diro daafurtino, gobbanna maatensano insa aana fulu assitino.

Tini rosaano xawinsoommonna xawinsoommokki korqaattanni hattono rosaano uminsanni rosonsa mulaagisse gumaamma ikkitukkinni gattino; aantete kuri wedelli hexxo murtannokki gede woloota doogga leellishano maatetiwiinni, mootimmatewiinni, hattono miidiyuwiinni agarranni qara dinyi loosooti.

Bakkalcho

Bocaasa 10, 2013 M.D Xintami

Itophiyu Pireesete Uurrinshi Qara

Loosu Gumulsiisaancho

Bilbilu Kiiru - 011-126-42-22

Imeele- epa@press.et

Qara Qixxeessaancho

Yaareed Geetaachew

Teeso

Sinu/quchuma - Yekka

Worada -

Minu Kiiru -

Imeele - yaredoyaredozen2@gmail.com

Bilbilu Kiiru - 011-1-57-25-25

Dikkote Latishshinna Egensiishshu

Imeele - epapromotion@press.et

Bilbilu Kiiru - 011-1264341

Faakise - 011-8111315

Qixxeessaano

Amsaalu Felleqe

Abrihaam Samuel

Qiddist Gezzaheny

Abbebech Maatewoos

Egensiishsha haa'nanni kifile

Bilbilu Kiiru - 011-156-98-73

Faakise - 011-1265812

Egensiishsha hirate qineessinanniwa

Bilbilu Kiiru - 011-1-26-43-39

Websayt: www.press.et

Fb/ /Ethiopian Press Agency/

Sidaamu Afoo

Wosincho

“Qoqqowoho sa’u sase dirrara duuchunku handaarinni 13 biliyoone ale birra gaamme 514 pirojekitubba ijaaroonni”

Araarso Gerremew (Dr.)

Sidaamu Qoqqowi Fayinaansete Biiro Sooreessa

Amsaalu Felleqe

Mootimma jiro yaa dagate jirooti. Dagate jiro gobbate jirooti. Dagate horonsi’raanchimma buuxisiisate diru dirunkunni gaammanni baajeette biddissunna wodhote garinni hattono xambetenni yinoonni illachira hosiisate illachinshe loosa hasiisanno.

Baajeette xawadimmatenninna xa’mamaanchimmatenni horoonsi’rateno dagate leellannowa faajjetenni reqecci assinanni, dagoomaho hasiisanno latishshinna babbaxxitino owaantubbara balaxo uynanni loosu aana hosiisate handaara massaganno bissa ammanamatenni loossara agarranni.

Womaashshu gashshootenna horonsi’rate hayyo woyyeessatenni jirote hafanfarrenna moora gargarateno baxxinohunni ga’rafotenna mootimma hidho yannitte hayyonni elektiroonikisatenni gumulate looso hanafano yanna uynannikki hajooti. Handaarunni mooranna baincho assoote gargarate ragaannino xaa yannara illacha tunge loonsanni hee’noonni.

Ninkeno tenne lamala wosincho gafinkenni Sidaamu Dagoomu qoqqowira womaashshu gashshooto woyyeessatenni baincho assootubba gargaratenna dagoomu horonsi’raanchimma lossate ragaanni amandoonni illacha lainohunni qoqqowu Fayinaansete Biiro Sooreessi Araarso Gerremew (Dr.) ledo keeshsho assinoommo.

Bakkalcho:- Qoqqowoho sai 2015 baajeettete dirinni womaashshu gashshooti maa lawanno? sai dirinni tayxe dirira ikkanno garinni afi’noonni dachu rosichi no?

Araarso (Dr.):- Sai 2015 dirira gaammoonni baajeette garunni yinoonni illachira hossanno gede addi illacha tungeeti loonsoommohu. 2015M.D qoqqowoho baxxinohunni, womaashshu amanyoote yannitte (digitalize) assatenni tekinolojetenni irkisate mixi’ne loosu giddora e’noommo. Kuri mereerinni, umihunni xaphooma woraddatenna qoqqowu deerrinni afantannori 80 ale ikkitanno uurrinshuwa tekinolojetenni irkisate mixo amandeenna kuri mereerinni 48 uurrinshuwa womaashshu amanyoote diriirsinoominsari (online) loossa hanaffanno gede assinoonni.

Konninni, xaphooma womaashshu amadooshshenna horoonsi’rate hayyo tekinoloje/onlaynetenni irkisatenni mixotenni xibbuunni 38% ale gumula dandiinoonni. Gattino uurrinshuwano tayxe dirinni tekinolojetenni irkinse onlaynete hayyo giddora eessate mixo amande loonsanni hee’noommo.

Woluno sai dirinni gumulatenna jawa soorro abbate mixi’ne loonsoommohu konni albaanni rumuxxe keeshshinoha loosu hafanfarre gatisate ragaanni womaashshu

(Foto:- Iyyoob Teferi)

handaarinni loossanno ogeeyye qajeelsate mixi’ne wo’munni wo’ma gumulloommo.

Sayikkahunna addi illacha uyne qoqqowinkee deerrinni ikko gobboomu deerrinni roorima jiro hidhote horora hossanno. Xaphooma jiro giddonni xibbuunni 60% ale ikkitanno jiro babbaxxitino hidhote horora hossanno. Federaalete deerrinni hananfooniha mootimma elektiroonikisete hidho eGP (Governmente Electronics Purchase) qoqqowinkerano loosu aana hosiisate ragaanni wo’naalloommo.

Tenne hayyo Federaalete deerrinni 70 ale ikkitanno uurrinshuwa horonsidhe owaante uytannoha ikkana; Sidaamu qoqqowi wolootta qoqqowubbanni balaxe tenne hayyo (eGP) horoonsi’ra hanafino. Tenne mootimma hidhote hayyo hanafateno balanxe hajo la’annonsa bissara huwanyoote kalaqate qajeelsha uynoommo. Konnenno Federaalete hidhotenna jajju gashshooti biillooyi ledo ikkatenni jajjabba foreme harisatenni huwanyoote kalanqoommo. Korkaatuno, tini tekinoloje mannoota halaalaancho ikkitino loosu heeworanna halaalaanchimma widira reekkitannota ikkitinohura handaarunni agarranninkee qeecha fulloommo.

Qoqqowoho 2016 baajeettete dirinni Hawaasi quchuma lede 13 uurrinshuwa elektiroonikisete hidho amanyoote hanaffanno gede qajeelsha uynoommo. Tenne hayyo balaxxe hanaffannore baxxinohunni buxima ajishshanno (pro-poor) yinannire luphiima jiro gaammanninsare 7 uurrinshuwa badatenni muli yanna giddo hanafisiinseemmo. Balanxe kuri buxima ajishshanno yine ammannanni uurrinshuwara mixonke adda assineemmo. Ikkollana, konne looso hanafisiisate lowo loosi agaranno.

Bakkalcho:- Sai dirira onlaynete hayyo giddora eessinoonni uurrinshuwa

widoonni daggino soorro maati?

Araarso (Dr.):- Onlayne yaa (online system) yaa lawishshahoo xeertote afantanno uurrinsha woy sektore loosu mini qara tajete buichose heedhannohu qoqqowu womaashshu biiro gidrooti. Konni albaanni noohu rosaminohu woraqatunni loonsanni hayyo “IBEX” yaamamannohunni loosante shiqqanno ripooruwa mito woyte ammanamooshshu nookkita ikkitanno. IBEX hayyonni loonsanniri mito woyte lexxate hattono ajate ikkitubba leeltannoho. Hasi’ni gede soorra dandiinanniho yaate.

Xa hananfoommohu kayinni onlaynete hayyo mitte hinge loonsi kawa wirro soorra dandiinannikkiho. Konnira, mageeshshi jiro hiikkonni illachira hossu yaannoha; birru mamooto, hiittooninna ayi fulu assinoro hattono ayi buuxino yaannoha biironkera hee’ne dhaaddotenni onlaynete hayyonni la”a dandiinoommo.

Onlaynete hayyo (online system) hanafisiisate loossa olloha ikkitanno gede; ammanamooshshunna adhamooshshu noo loossa heedhanno gede assitanno. Tenne hayyoo loosinohu manchi beetto ikkasinni konni gedensaanni xe’ne diheedhanno woy qoropho dihasiisanno yaa dikkitino. Hiitenne yannarano qorophotenni loonsanni hayyooti. Ikkollana, konni albaanni rosaminohu ripoorate qixxeessate hayyo yannitte ikkitannonna woyyaabbanno gede assa dandiisiisino hayyooti. Jirote hafanfarrenna moora ajishshannote yine ammannanni.

Uurrinshate giddo mittichu ogeessi mageeshshi woxe may hajora hattono mamooto fushshinoro dhaaddotenni onlaynete hayyonni la”a dandiinannihuranna yannitte hayyo umisenni hajajjannoha ikkinohura loossa awaawurate harinsho kalaqanturo hattenne yannanni la”a

dandiinanni daafira rahotenni taashshote qaafo adhinanni. Ayino tenne hayyonni loosannohu loosu gara so’risiiseemmo yee diafanno. Xeertowa hee’ne loonsanniha ikkirono; alba albaanni xaande loonsanni hee’noonni gedeeeti tini yannitte hayyo injoo kalaqqinohu.

Mito woyte fulu assinoonni woxi anga keeshshiro meessiha lawanna dogimale horora hosara dandaano. Hafanfarara dandaanno. Konni kaiminni, hunne hasi’ra ikkanno. Xaa yannara tino hayyo hanafantu kawa togoo assooti didandaamanno. Onlaynetenni borreessine maareekkinanni daafira fulu ikkino woxi mageeshshihoro anfanni. Tirfe woxi hee’rirono fulu assino ogeessi rahotenni qolanno yaate.

Konni garinni moorunna mussinnu assooti dihee’ranno. Albi gede mootimma jajja woy woxe anga noo daafira aneho yine hasi’ni garinni horonsi’nannikki gede onlaynete hayyo ho’litanno.

Woxu akatisinni manchi beetto hasiisannokki assooti widira kakkayisara dandaanno. Ikkirono kayinni, qorophotenni loonsanni hayyo ikkasenni albaanni noota woxu hafanfarre gargaratenna mooru assoote ajishate ragaanni luphiima qeecha afidhino hayyooti; tini onlaynete hayyo.

Bakkalcho:- Tini yannitte hayyo gawajjo diafidhino?

Araarso (Dr.):- Hiiti tekinolojeno horo noosente gede gawajjono afidhino. Tini yannitte hayyo kayinni gawajjo diafidhino. Onlaynetenni loonsanni yaa xaande loonsanni hee’noonni gedeeeti. Lawishshahoo Yirgaalamete quchumi womaashshu sekiterera loonsannire biironkera hee’neeti la’neemmohu. Handaarunni loonsanni noo ogeessi ikkinore soorrara wo’naaliro hayyo hakkawoyntenni bilbille loossanni nootohu digaraho yine rahotenni taashshanno gede assinanni. Ogeessano basete geeshsha sonke assootesi taashshi’ranno gede assinanni.

Bakkalcho:- Qoqqowoho gaammanni baajeette roorenkanni buxima ajishshanno uurrinshuwara gaammanniha ikkana; baajeettetenni safote latishshuwa hala’litiinokkiwa loosantenni roore latinoha Hawaasi quchuma lende diru dirunkunni latisate harinsho noota daga kayissanna macchiishshinannina kuni mageeshsha halaaleho yaatto?

Araarso (Dr.):- Tini mashalaqqe digaraho. Ninke hemammeemmohu Hawaasi quchuma de’inoonni yinannaati. Sidaamu qoqqowira sa’u sase dirra giddo, seeda sa’u 40 dirrara loosantinokkita dooggate latishshaati halashsha dandiinoommohu. Sa’u sase dirra giddo calla 3.2 biliyoone birra fulu assatenni baadiyyete 1,600 kiilomeetire ale carete doogga loonsoonni. Quchummate hattonni 1.1 biliyoone ikkanno birra gaamme latishsha halashshinoonni. Tini jiro Hawaasi,

Wosincho

“Qoqqowoho sa’u sase dirrara duuchunku...”

Qoola 5

Yirgaalametenna Alatta wondi quchumma lendikkinni UIIDP pirojektanni loonsannita lendikkinni mootimmate baajeetenni fulo assine loonsoonniho.

Xalalu anganni way halashsho lainohunnino 2012M.D Sidaamu zoonete tantanoni noo yannara quchumahono ikko baadiyyete xaphooma xalalu anganni way mereerimunni xibbuunni 38% noowinni sa’u sase dirra babbaxxitino hallanya uurrinshuwanni gaammoonni jiro lendikkinni 1.1 biliyoone birra mootimmate baajeette gaamme loosankenni xalalu anganni way iillo xibbuunni 56.3% iillisha dandiinoommo yannaati.

Konnira, loonseemmo latishshuwa duuchunku qooxeessira taalo ikkino garinniiti. Qoqqowoho konni albaanni duuchunkawa taalo ikkino garinni latishshuwa halashshinannikki harinsho noonkanni. Safote latishshuwanni baadiyyete doogga halashshanna qooxeessubba dooggatenni xaadisate ragaanni dancha lawishsha ikkannoreeti loonsanni hee’noommohu. Konni albaanni Wodiidi qoqqowi tantano giddo hee’neenna hanafante loosantukkinni sette dirra ale keeshshinore 40 ale ikkitanno buussa loonse gundeenna dagoomaha owaante uytanno gede assinoonnihu sa’u sase dirra giddoti. Laooshshinke wo’manka Sidaama ikkinnina qooxeessa bandanni dikkinno; dandaameennanke Hawaasa xa noo deerrinni aleenni latisa dandiinoommoro roorenkanni danchalla ikkanno.

Hawaasi quchumi kayinni umisi giddo eonni galanno quchuma ikkasinni, mootimmate kaazininni jiro gaammannisiha dikkinno. Konni kaiminni, mootimma Hawaasi quchumira calla illacha tugganno yinanni mashalaqqe taala noose.

Mootimmate jiro roorenkanni baadiyyete qooxeessubba latisateeti hosiinsannihu. Hawaasino ikko Wondo Genneti quchumma umonsa dandiite giddo eonni galtannoreeti. Ninke hasatto baalanti woradda umonsa dandiite giddo eonsa lossidhannonna umonsa gashshitanno gede assate. Hawaasi quchumino ikko Wondo Genneti uminsa baajeetenni galtannoha ikkirono qoqqowu mootimma kayinni duuchunku qooxeessira taalo ikkino garinni latishsha halashshate amaddino illachi garinni jiro gaante babbaxxitino pirojektubba loossanno.

Konne calla dikkinno; Alatta Cuukkote woradino xibbuunni 70% ale jiro giddo eonni gamba assi’ranno. Alatta Cuukkote quchumino hattonni 90% ale jiro giddo eonni gamba assi’ranno.

Qoqqowoho sa’u sase dirra giddo duuchunku handaarinni mixo amande xaphoomunni 514 pirojektubba loonsoonni. Kuri pirojektubbara diru dirunkunni 5 biliyoone ale birra gaammanniiti loonsoonniho.

Xaphoomunni, Hawaasi quchuma lede qoqqowoho sa’u sase dirrara duuchunku handaarinni 13 biliyoone ale birra gaamme 514 pirojektubba ijaaroonni. Tini jiro babbaxxitino hallanya uurrinshuwanni “Channel-1,” “Channel-2,” hattono “Channel-3” yinanni jirote buenni afi’nannita lendikkinniiti.

Sidaamu qoqqowu xaphooma jiro giddonni

61% ale ikkitanno jiro buxima ajishshanno yinanni handaarrara gaamanno. Kuri handaarra gobboomu deerrinnino ikko kalqoomu Baankenni luphiima jiro gaammanninsareeti.

Bakkalcho:- Qoqqowu baxxinohunni bunu jironni luphiima gobbaydi woxu soorro gobbate abbannoha ikkasinni, luphiima hasattono heedhannohura konnina wolootta eote bu’anni qoqqowunnita eo lossate assinanni sharro hiittoonni xawisatto?

Araarso (Dr):- Eo gamba assate loosi kaajjado sharro xa’mannoho. Eo gamba assinanni hayyo yannitte hayyonni tekinolojetenni irkisa hasidhanno. Hayyo yannitte assa calla ikkikkinni huwanyoote lossano hasiissanno. Giwire mayra baantanniro dagoomu seekke huwatara hasiisanno. Ilamano seekkite huwattanni lophitanno gede hala’ladunni loosa agarranni. Sidaamu qoqqowira ruukkadu baychira daga haammate heedhannowaati.

Xaa yannara qoqqowoho quchumma hala’litanni daggino. Kuni loowonta huluullisannoho. Sase kiilomeetire xeertinyira quchumu leellanno. 72 ale ikkitanno quchummano Maazagaajjinni galtannoreeti. Konnira, Maazagaajju eono hakkonni bikkinni lexxa noose. Qoqqowo hiikka garinni massanganni latisanna lossa hasiissannoro suffino lopho timo (sustainable development goal) kaima assine miinju handaara massanganni hee’noonni. Manna illachishshino loossa gumulama noose. Kunino ikkannohu noo jiro kaiminniiti.

Sidaamu qoqqowo ikkara albaanni 2012M.D woxu fulu dhuki xibbuunni 23% callaati. Konni kaiminni illacha tunge loosatenni 2015M.D woxu fulu dhuka 44% giddo eonni diwate deerra iillino qoqqowooti.

Konni dirinnino, qoqqowunniha woxu fulu dhuka 55% ale giddo eonni diwate illachinshoommo. Giddo eo mootimmate jawa dhuka kalaqqannote. Giddo eo lexxitu bikkinni hiittoonni loons ikkikkinni maa loons yinanni loonsanni deerriraati iillannihu. Giddo eonna miinju dhuka calla ikkikkinni maatete jireenya buuxisiisateno qoqqowoho baxxinohunni saadate sircho woyyeessatenni laalchonna laalchimma lossate hixamanyine loonsanni hee’noonni.

Miinja lossi’rate hasiisiro balanxe qooxeessu keere buuxisiisa hasiissanno. Keeru hoogiro miinju hendanniha dikkanno. Keeru hoogiro itano agano, loosi’rano hobbattunni eanna fulano qarraho. Duuchu handaarinni irkissanno bissanni ledo noonke halammemo kaajjadote. Konni garinni qoqqowoho duuchu handaari Jireenya buuxisiisate loonseemmo. Ninke Jireenya duuchu garinniiti la’neemmohu.

Lawishshaho, doogote latishshi ragaanni culuuta doogono ikkito carete doogga halashshini gedensaanni mannu hodhishsha garunni afi’re horoonsi’rirono mines iilli gedensaanni hasiissanno sagale afi’ra hoogiro Jireenya buuxisiisoommo yaa dikkinno. Dooggano halashshineemmo; gibirinnu handaara woyyeessatenni laalchonna laalchimmano lossate loonseemmo. Laalchonna laalchimma lossate hasiissannore wonshineemmo. Konnira, hasiisanno qajeelshano uyneemmo. Laalchonna

laalchimma lossinummo yaa waagu ooltono ajjanni hadhanno. Laooshshinkenna illachinke duuchunku handaarinni soorro abbateeti.

Bakkalcho:- Qoqqowo dannunni xaadanno qoqqowubbanni ledo babbaxxitino handaarranni xaadooshe kaajjishatenna gutunni latate illachi maa lawanno?

Araarso (Dr):- Tenne hedo lamu garinni la’nummoro danchaho. Qoqqowinke 80% ale ikkannohu Oromiyu ledo dannunni xaadanno. gattinoti Wodiidi Itophiyinni ledo dannunni xaandeemmo. Latishshu danna diafi’rino. Latishshu ewelira yine baycho bandanniha dikkinno. Latishshu ga’renna boosono diafi’rino. Konni albaanni rosaminohu dannunni xaandanni qooxeessubbara lamu hallanyooti uminsa hajonni giwanturono coye doogo sooratenni dagate mereero ka’ino gaance gede assinanni iibbabbinnshanni harinsho noonkanni. Sa’u sase dirra giddo kayinni qoqqowu dannunni xaadanno qooxeessuwara hallanyootu mereero kalaqantanno gaancuwa hallanyootunnita ikkitino gedenna hajo hajote angansa noonsa mannooti calla xa’mantanno gedeeti assinoommohu.

Umihunni, dagoomu mereero keerunna ga’labbo teessanno garinni loonsanni hee’noommohu. Layinkihunni, qoqqowo dannunni xaaddanno qoqqowubbanni ledo miinjunninna safote latishshuwanni xaadisa jawa illacha tungoommo hajooti. Daga mimmitu ledo xaadisatenna mitte daga assate miinju qara hajooti. Konni kaiminni, doogga, xalalu anganni way, rosunna fayyimmate uurrinshuwa hattono labbanno latishshuwanni dagooma horaameeyye assatenna xaadisate loosa hananfoommo. Konni garinni dagooma latishshunninna miinjunni xaadisa dandiinummo gutunni lanteemmo. Latishshu hala’liro ga’labbote qarri dikalaqamanno. Keerunna ga’labbo teessuro qachu qoqqowubbanni ledo keeraatunni hee’nanni. Investimenteno hattonni hala’litanno.

Bakkalcho:- Wodiidi ragaanni Keeniyunni e’anno kontirobaande qoqqowo hala’ladunni e’annoha ikkasinni seeru garinni dadda’litanno daddalaano ikko mootimmate eo ciiggishshannokki garinni

hiittoonni loonsanni hee’noonni?

Araarso (Dr):- Kontirobaandete daddali millimmo qoqqowinke gede ikko gobbate gede lowohunni jifammanni hee’noommohu. Qansootu gobbansa baxxannore ikkituro seeru doogonni loosidhe afidhannohunni gobbansara giwire baattanno. Gobbanke afi’ra hasiissannose horo afi’ra dandiitannonna iilla noose lopho deerrira reekate seerimale assootubbara doogo difanneemmo; kaayyono diuyneemmo. Qansootuno seeru doogonni loosidhanni gobbansara hasiissannore baattanno laooshshenna huwanyoote afidha geeshsha kaajjine loonseemmo. Konni ragaanni hajo la’annonsa bissanni ledo qinaambe kaajjado qorqorshu loossa loonsanni hee’noommohu.

Bakkalcho:- Konni albaanni kuusamne keeshshinoha bushshu madaabbari asale qolate loosi hiikko deerrira iillino?

Araarso (Dr):- 2007M.D hanafe bushshu madaabbari asali noonkanni. Sidaamu zoonete tantanoni hee’reenna bushshu madaabbari asali luphiimahonkanni. Hattenne yannara loosate gari bainchu assootinni sakaalaminohonkanni. Ikkollana, qoqqowo ikkinummo gedensaanni 588 miliyoone birra bushshu madaabbari asale qola hasiissannoketa muro saynsoommo. Bushshu madaabbari asali qallo noosiho. Qallono diru dirunkunni lexxitannote.

Konni kaiminni, 2007M.D-2011M.D geeshsha nooha 747 miliyoone birra bushshu madaabbari asale baantoommo. Ninke noonke asale baante gundoommo. 2012M.D asalino no yinnanniri no. Kayinnilla, la’annanke asale baantoommo. Konni ragaanni asalu giddo e’nanni gede assitino bissa seerunni xa’mantanno gede assinoonni; assinannino hee’noonni. Gatinori hee’rirono shallagote qorqorsha (Odiite) assinanni hee’noonni. Kuni asali kayinni wirro jiro ikke latishshaho hosa noosi yaannohunniiti loonsanni hee’noommohu. Xaphoomunni asale ajinshanni miinjanke lendanni ha’rate illacha tunge loonsanni hee’noommohu.

Bakkalcho:- Yannakki fajjite ledonke assootto keeshshora wodaninni galanteemmo.

Araarso (Dr):- Anino galateemmo.

Bakkalcho

Odo

Qoqqowoho tayxe dirinni 2 kume 750 hekitaare baatto aana arri gorsu Qamade winxanni

Amsaalu Felleqe

Addis Ababa:- Sidaamu qoqqowira tayxe laalchu dirinni 2 kume 750 hekitaare baatto aana arri yanna gorsu Qamade wixate balaxote qixxaawo assinanni hee'noonnita Qoqqowu Irshunna Kalaqamu Jiro Latishshi Biiro egeensiisu.

Sidaamu Qoqqowi Irshunna Kalaqamu Jiro Latishshi Biiro Sooreessi Kalaa Memmiru Moke Itophiyu pireesete uurrinshara xawisino garinni; qoqqowoho diilallote gade kaima assatenni duuchanka gidu sircho laashshinanni.

Qoqqowoho arri yanna gorsu Qamade sai 2013M.D hananfe laashshinanni hee'noonnita xawisino Birote sooreessi; tayxe laalchu dirinnino xaphoomunni 2 kume 750 hekitaare baatto aana laashshate mixo amandoonnita coyi'rino.

Kalaa Memmiru xawishshi garinni; qoqqowoho arri yanna gorsu Qamade sai 2013 laalchu dirinni umikki yannara 80 hekitaare; 2014 M.D 100 hekitaare; 2015M.D 1 kumenna 6 hekitaare baatto aana laashshinonni kule; 2016 laalchu dirinni kayinni 2 kume 750 hekitaare baatto wixunni diwate balaxote qixxaawo assinanni hee'noonnita egeensiisino.

Qoqqowoho arri gorsu yanna Qamade lede wolootta rumuddate sircho 68 kume hekitaare baatto aana latinsannita qummeessino kalaa Memmiru; arri gorsinni latinsanni xaphooma hekitaare baatto giddonni 2 kume 750 hekitaare arri yanna Qamadenni diwantanno yiino.

Amadisiiseno, qoqqowoho baxxinohuni badheessu yannara Badala, Wahenna

rumuddate sircho laashshinanni ikkana; Badala hala'ladunni laashshinanni xawisino.

Sai badheessu yannara 7 kume 510 hekitaare baatto badalate wixinni diwantino yiinohu kalaa Memmiru; konninni, xaphoomunni 1.8 miliyoone kuntaala laalcho gamba assate mixo amande loonsanni hee'noonnita xawisino.

Xaa geeshshano 36 kume 586 hekitaare ale baatto aana badheessu yannara winxoonni babbaxxino wixinni xaphoomunni 1.3 miliyoone kuntaala laalcho gamba assa dandiinoonni yiino.

Kunino, laalchamma lainohunni badala mitte hekitaareni mereerimunni 48.5 kuntaala laalcho afi'ra dandiinoonni qummeessino.

Qoqqowoho sai 2013M.D kayse 2015M.D geeshsha mite mite qooxeessubbara xenu anje kaiminni winxoonni gidi aana gawajjonna laalchu anje xaaddinota kaysinohu Sooreessu; baxxinohunni sa'u lame dirra badala hala'ladunni laashshanno qooxeessubbara 25 hekitaare ale ikkitanno baatto aana winxoonni badala gawajjantinota coyi'rino.

“Afriku gobbuwa safote latishshi lopho...”

yinanni baqqeenyu qixxaawo widoonni haammata Afriku gobbuwa safote latishshi lopho rakkanno gedenna Chayinu ledo nooti daddalu mittoo'ma bowirtanno gade luphiima qeecha fulino yiino.

Afrikunna Chayinu xaadooshshi safote latishsha diriirsatenna daddalu soorro woyyeessate widoonni lowo xeertinye hodhino yiinohu Xaphoomu ministirchi; Chayinunnihu 'Belt and Road' yaamaminohu safote latishshi loosi Afrikunni jawaata halammete safo kalaqinota xawisino.

“Belt and Road” yinanni foreme mitteenni lophate massago aana safaminoha jawa kalqoomu halammete kakkaooshe ikkase qummeesse; Isiya, Awuropanna Afrika xaadisate hasatto nooseta ikkase xawisino.

Kalqoomu daga sarraaqaminonna sufo noo qarri giddo sa'anni afantannota xawise; baxxinohunni diilallote gade soorro, keerunna ga'labbote hajo, luphi yite leeltanno qarrubba ikkansa coyi'rino.

Gobbuwate massagaano wole yannanni aleenni mannihimma, ledamatenna suwashshimma hattono shooshanqete massago irkisa hasiissannonsata xawisatenni; gutu qarranke tirate halantino qaafo adhanke mitiimma dandiine sunfeemmo gade kaa'litinonke yiino.

Itophiyu hunditanna dhaggete qajeelle ama, Investimentete injiitinota rahino miinjina batinye mannu wolqa noose gobba ikkase qummeesse; mereerimu Soojjaatina Isiyu mereero mittimma kalaqqanno gobbaati yaanni xawisino.

Afriku aantino yannara kalqoomu miinju wolqa noosiha ikkanno gade dandiissannoti wedellu wolqa nooseta xawisino Xaphoomu ministirchi; “Belt and Road Initiative” yinanniti kakkaooshshu qixxaawo Afrikahota batinye loosu kaayyo kalaqate widoonni luphiima qeecha fultannota huwachishino.

“Belt and Road” yinanni foreme jawa reekkote safote latishshi qixxaawo ikkasenni kaapitaalete latishsha, Teknoloojenna rosicho sooriratenni sufo noo lopho borreessantanno dandiisiisanni noota kayisino.

Ledoteno, foremetenni gumulantino latishshu loossa mereerinni Itiyo-Jibuuti Baaburu safote latishsha lawishshu gade kayisino Xaphoomu ministirchi; Baaburu safote latishshi Ahigurete miinju lopho baqqi assitinota xawisino.

Afriku baalanka hanqaffino lopho borreessiisanni afamannota kayisatenni; baalunku ragi bare hanqafaanchimma buuxisa Ahigurete qara ikkase xawisino.

“Qoqqowunniha miinju gashshoote...”

woyyeessatenni dagoomaha hasiisanno latishsha halashshate loonsanni hee'noonnita Sidaamu Qoqqowi Fayinaansete Biiro egeensiisu.

Birote sooreessi Araarso Gerremew (Dr.) Itophiyu Pireesete uurrinsha ledo assino keeshshonni xawisino garinni; qoqqowunni 2016 baajeette diri eo mixo xaphooma 22.6 biliyoone birra ikkana; konni giddonni 13 biliyoone birri giddo eonni gamba assinanniho.

Tenne jiro garunni gamba assine murci'raanchimmatenni gashshatenni hasiisanno latishsha aana hosiisa agarrannita xawisino.

Womaashshu gashshoote yannitte hayyonni irkisatenninna xawadimmatenni massagatenni dagoomaha hasiisanno latishsha halashshate jawa illacha tunge loosu gidddora e'noonnita huwachishino.

Birote sooreessi xawishshi garinni; qoqqowunniha miinju gashshoote xaa yannara deerru deerrunkunni noo uurrinshuware hananfoonni yannitte hayyonni irkisatenni jirote hafanfarrenna moora gargaratenni yinoonni illachira hosiisate murci'ne loonsanni hee'noonni.

Qoqqowunni giddo eo diru dirunkunni

lexxitanni daggino yiinohu Araarso Gerremew (Dr); eote bikki sai 2013M.D 1 biliyoone sainokkitanna 2014 kawa kayinni eo lowohunni lexxitanni dagginota kayse; tayxe baajeettete dirinnino luphiima eo gamba assate mixi'noonnita egeensiisino.

Eo gamba assate loosi kaajjado sharro xa'mannoha ikkasi kayse; eo gamba assinanni hayyona yannittenna tekinolojetenni irkisantinota ikka nooseta huwachishino.

Sidaamu qoqqowo ikkara albaanni 2012M.D woxu fulu dhuki xibbuunni 23% calla ikkinota qaagiissinohu Birote sooreessi Araarso (Dr); qoqqowu tantanami kawa kawa illacha tunge loosatenni 2015M.D woxu fulu dhuka 44% giddo eonni diwate deerra iillinoonni yiino.

Konni dirinnino, qoqqowunniha woxu fulu dhuka 55% ale giddo eonni diwate illachinshoonni coyi'rino.

Qoqqowunni xaphooma jiro giddonni 61% ale ikkitanno jiro buxima ajishshanno handaarrara gaammannitanna kuri handaarra qoqqowohonna gobboomu deerrinnino ikko kalqoomu Baankenni jawa illacha tunge luphiima jiro gaammanninsare lede egeensiisino.

“Hiittenne yannaranna...”

ilamate qeechansa fultanno gede loosa hasiissannota, rosu minnanna rosiisaano konni loosira jawu qeechi noonsata kayisino.

Gobbate hajo aana baalunku hedo heedhannonke. Macchiishshammumoro iillineemmo. Gobba gatamarreemmohu keere agarsiinseemmohu halamatenniiti. Baandeeru uurra yaa togooti yitino.

Baandeera ayirrisa dagoomu giddo rumuxxitannotanna barru barrunku looso ikkase huwachisha hasiisanno yitnoti Pirezidant Sahileworqi; Haanju, Baqqalunna Duumu baandeeri baalunku badooshshete yite; ayirrinnesinna aliidimmasi baalante basera agara hasiissannota huwachishshinno.

Badooshshinkenni ledo mittoonse amadannokehu baandeerankeeti yitnoti Pirezidaantite; keerunni hee'ratenna injiino akata kalaqanno manchu beetti lubbote muxximma ayirrisatenni gutu lophora loosate dandiisannota xawisino.

Pirezidaant Sahileworqi xawissanni; diru dirunkunni coyi'ratenni sainohunni baalunku loosunni leellishate dirama hasiissannosi. Gobba ayinnino aleenni ikkase adhanne ammana, saino coyinni ronse gobba qarrunninna yaaddotenni gatisa hasiisanno.

Manchu beetti qara qoosso seekke afa, ayirrisanna horonsira hasiisanno. ilama haxo gotti yite heedhanno gede baandeeru baxilliranna ayirrinnyira batinyootu kakkalo baattino. Gobbate hajo baalanka la'anno hajooti. baalunku hedo, laooshshenna irko

amadde beeqaancho ikkituro Itophiya baalanko injiitanno gobba assineemmo yitino.

Hattono Sidaamu qoqqowira Hawaasi quchumira qoqqowu pirezidaante kalaa Desta Ledamoha lendanna jajjabba mootimmate sooreeyye noowa Baandeeru barra iibbadu garinni ayirrinsoonni.

Ayyaanu aana leelle sokka sayisino Sidaamu qoqqowi pirezidaantichi kalaa Desta Ledamohu coyi'ranni; tayxeha baandeeru barra baxxinoha assannohu roduuwinke ledo mittimmatenni ayirrinseemmoha ikkasiiti; baandeeru gobbate ayirrinnyenna naaxxilleeti yiino.

“Annuwinke gobbanke diinunni amadantannokki gede lubbote waaga baatte agarte ninkera sayisino malaateeti” aannino guwursino.

Ledoteno pirezidaantichu annuwinkewiinni ayirrinnyunni adhinoommo gobba keereese agarre latishshunni jiroo'mitanno gede baalunku qeechanke fula agarantannonke yaanni sokkasi sayisino.

Giddoyidi qarranke keerunni tiratenni qansootu ayirrisantenna baxante heedhanno gade assa agarantannonkeno yiino.

Qoqqowu amaale mini songaafitte dukko Faantaye kebedeti ise widoonni; kuni barrinni gobboomu deerrinni gobbansa baxxanno daga ayimmanna gobbansa malaate ikkino baandeeri barra ayirrinseemmo woyte mittimmatenni baxillunni keerenke agarsiinse ayirrisa hasanno yaatenni sokkase sayisino.

“Roso haja'yaati yinella ronsiro rosunni ayno iillinowa iilla dandiinanni”

- Rosaancho Abiy Belayneh

Addisu Adoola

2015 Rosu dirinni 12^{ki} kifile gobboomu fonqolo adhitinori mereerinni 845 kuminna 99 rosaano 50%na hakkonni aleenni ikkanno guma maareekkisiisa dandiitinota Rosu ministere sayinsummo lamalaraati buuxissinohu.

Rosaano fonqolisiissinori 3 kumi 106 rosu minna mereerinni 1 kumi 328 rosi minna mitticho rosaanchono saysa dandiitinokkita xawinsoonni.

Rosu ministirchi pirofeeser Birhaanu Negga 2015 rosu diri 12^{ki} kifile gobboomu fonqoli guma lainohunni uyno xawishshinni; sai rosu dirinni fonqolo adhitinori 845 kuminna 99 rosaano mereerinni xibbuunni 50%na hakkonni ale ikkino guma maareekkisiissinori 27 kume 267 rosaano callate. Kunino, xaphoomunni fonqolo adhitino rosaano mereerinni sa'inori 3.2% calla ikkanno yaate.

Rosaano fonqolisiissinori 3 kumi 106 rosi minna mereerinni onte rosi minna rosaanonsa wo'munni wo'ma sayissinoha ikkana; 1 kume 328 rosi minna yaano 42.8% ikkitannori kayinni mitticho rosaanchono saysa dandiitinokkita IFDR Rosu ministere regecci assitino.

Kalaqamu sayinse golinni maareekkaminohu luphiimu gumi 647/700 ikkana; dagoomu sayinsenni kayinni 533/600 ikkinotano hattonni. Dagoomu sayinse golinni 15 rosaano 500 ale; kalaqamu sayinse golinni kayinni 200 rosaano 600 ale guma maareekkisiissino.

Gumu baino diro guma abbino. Gobbate deerrinni 12 kifile fonqolante Yuniversite eate baca rosaano halchite, halchonsa gafa gantukkinni gattino diro rosaancho Abiy Belayneh, qeelletenni saino.

2015 rosu sani 12 kifile gobboomu geegote fonqolo fonqolame 634 bixxille borreessiisino. Gobboomu deerrinni sayinsete golinni jawa guma borreessiinsoonni yinannihu 647 bixxilleeti. Isihu kayinni hakkiinni 13 bixxillennilla baxxanno. Ninkeno konni rosaanchi woleho lawishsha ikkannonna aanno rosichi hee'ranno yaatenni tenne Lamala gaazeexinkera seyoote gafinni ki'ne nabbawaanonkewa haa'ne shinqoommo.

Rosaancho Abiyi, maatesira Layinki beettooti. Isi albaanni Mitte meyya rodoonna badhesiinni Lamame seennu roduuwi noosi. Annisino poolisete miila ikkana; amasi rosiisaanchote. Abiyi, maatesi rosoho illacha tuganno gede hasidhuro Abiyi, Shoole kifile geeshsha rosu aana illacha tuge maatesi hasidhanno ragira gugguufantenni yannasi darawosi ledo hirreette saysa doodhannonkanni.

Anje wodani doganno. Darawote ledo godolenna hirreette deisiissanno. Ikkollana Rosaancho Abiyi, Shoole kifile gedensaanni wodaniwa hige maatesi

eaes.edu.et

የህጋዊ ምዘናና ምርመራ አገልግሎት

Educational Assessment and Examinations Services

SMS

er?

Result

Chemistry	99
Biology	95
Maths (Natural)	90
Aptitude	90
English	81
Civics	89
Physics	90

ESSLCE Registration Information

ID	271502
NAME	ABIY
FATHERNAME	BELAYNEH
GRANDFATHERNAME	BEKELE
ADMISSION_NO	2220379
SEX	M
SIGHT	N
AGE	18
STREAM	Natural Sc.
SCHOOL	FURA MODEL (HAYOLE)
SCHOOLCODE	17010207

hasatto widira rosoho illacha tuge maatesino hakko deerrinni hagiirsiisa dandiino.

Abiyi, Onte kifilenni hanafe woyyaawino guma maareekkisiisatenni deerru mine fulanni dayno. Sette kifilerano 100% abbe Honse kifile sainoha ikkana; 12 kifile geeshshano Umikkiha ikkanni dayno. 2015 rosu sani Tonaa Lamame kifile gobboomu fonqolira kalaqamu sayinse golinni fonqolame 634 bixxille borreessiisino.

Rososi 1-12 kifile geeshsha ‘Hayyoolle’ harunsino. Hayyoolle rosi mini keeshshate batinyinni kainohunni rosi mine minisi gede asse la’anno. “Ani Hayyoolle Rosi Mini Gumaatino yaanno. Rosi mini murrootiranna hattonni rosiisaanosira galata shiqishi’rannohu Rosaancho Abiyi, techo abbino gumira rosi mininni hanafe rosiisaanosinna rosu mini massagaano lowo qeecha afidhino gede coy’ranno.

Rosu gumaamimmara qara gede kullanniri mereerinni injiino rosu qarqaranna rosu dagooma woy rosiisanonnanna rosu mini massagaano qeechi luphiima ikkinota ammannanni. Rosaancho Abiyi ‘Hayyoolle’ rosi mine doodhino korkaati rosiisaanonno ikko rosu mini sooreeyye rosaano maateete gede awuuttannonna rosu minino pirojekkittenniha ikkasinni woyyino roso afi’nanni daafira ikkinota rosaancho Abiyi coy’ranno.

Shoole kifile geeshsha rosoho lowo illacha tugikkinni keeshshinohu Rosaancho Abiyi Belaynehu, tennerano miilasi woy darawosi xiiwo noo gede qaaganno. Kunino godolete widira dassitanno miilla bati’ransa ikkinotano maaxikkinni. Gedensa maate rosu aana illachishannonna jawaata rosaancho ikkanno gede halchansanni kainohunni amaaltannosi amaale adhatenni Onte kifilenni hanafe

rosoho illacha tugino gede qaaganno. Konnirano miillate hoshshosi hanafe heeshshosi aana addi addi soorroto qaafu adhinotano kulinonke.

“Yanna’ya iilla hasi’roommo mixora kaa’lannoe coy’ra calla horonsi’reemmo” yaannohu rosaancho Abiyi, techo iillino deerra iillara miillate doorshisi noosi qeecha xawise; tini jaalla’ya hirreette (godo’lentenni) aleenni niwaawete aana illachishshannoretino yaano. Kuri miillasi ledo mitteenni nabbabbanno yannara einnonsakkire ku’u ko’onne xa’mitannonna xa’ubbano mittenni loossanno. Mito mito woyte qole anni annisi xa’ubbano loosse ku’u loosinota ku’u buuxanna insaneeto insa insankuwa keentanni nabbabbinnore huwatino deerra buuxidhanno.

Maatesino baala noonsa dhuka baala horonsidhe wonshitannosi. Lawishshaho: addi addi maxaaffanna maxaaffate suudinni nookkire afi’ranno gede qole rosiisira irkisaancho ikkitanno gedee silke hiratenninna lawinorinni qotesi uurratannosita coy’ranno. Konnirano rosiisaancho amasiranna komishiinere annisira lowo galati nooe yaanno.

Roore niwaawete hayyo’ya kifilete rosiisaano rosiissanno woyte gudanno. Togo yaano, ay woyteno ofollannohu albiidi barcimiraati. Miillate ledo dihasaawanno. Hedosi baala rosiisaancho yaannori aana assanno. Leellinosikkiri hee’riro rosiisaanosii hakko barranni xa’manno. Shallaga hasidhanno rosu danna Lawishshaho: Shallogo, Kemistirena Fiizikise labbanno rosu dana mini looso uytanno woyte minira adhe diha’ranno. Hakko darganko rosinori hawamisikkinni loosanno. Kuni kunino seekke huwatate lowo geeshsha kaa’lannosi. Kifilete loosono uyniro balaxe arrammisiisi’rate

ikkannosihu dino.

Niwaate hayyosino rosiisaano rosiisaansara albaanni isi balaxe nabbawe daanno. Balaxe nabbawe daynote aana rosiisaano ledde rosiissannosi woyte rosu shotannosi. Rosunni fulanno yannarano rosu minihu maxaaffate mini Lamame saate geeshsha fano ikkinohura hatte saate geeshsha rosu mine nabbawanni keeshshanno. Hakkiinnino fule minira mariro hurbaatesi ite goxasira albaanni niwaawete higanno. Nabbawannohu insa yannara geegote fonqoli xa’ubbano Honse kifilenni hanaffe fultannohura Honse kifilenni hanafe Tonaa Lamame kifile geeshsha nooha fiixootanno woy mimmito labbanno fooliishshubba file nabbawano. Kunino yanna horonsi’rateno ikko shotu garinni huwatate kaa’lannosi daafira mitte niwaawete hayyo gede asse horonsi’ranno.

Fooliishshote yannasi miillasi ledo godolentenni, albiidisi manni rosicho afi’rannorichi aananna wodana kakkayissanno (Motivational Speech’s) macciishshatenni saysannohu Rosaancho Abiy Belaynehu; kurino lowo kakkaooshshe leddannosi gede coy’ranno.

Xaayannara mootimmarosusilaanchimma woyyeesate haaro rosu bude qixxeessite loosu giddora e’ino. Kunino bashsho macciishshinanniha mito mito mooru akata ajishannohanna rosaano uminsanni calla loosse sa’annoha assannoho. Kunino heewisaamaano qansoota kalaqatenni kaa’lannoha ikkino daafira baalunku rosu aana illacha tuge umosi qixxeessara hasiissanno.

Rosaancho Abiyi, “roso hajaa’yaati yinella ronsiro rosunni ayno iillinowa iilla dandiinanni” yaanno. Konnirano umisi dhaggenni lawishsha ikka dandiitanno. Abiyi, “xa fonqolo ubbanni noo rosaano baala worba rosaano ikkitinokki daafira calla di-ikkino. Sa’ino rosaano baalano worbuulle ikkitino daafira callaatinno yaa didandiinanni. Konni daafira rosaano fonqoloho ofoltanno woyte wodaninsa masikkinni wo’mu wodaninni nabbabbinnore dawarate qixxaawa noonsa. Manse lendanniri dino. Anfoonnitilla ba’annona yaanno.”

Abiyi, xaa yanna yuniverste eessanno guma abbe yuniveristete gaamooshshe agadhe nooha ikkana; fayyimmate gola medisiine rosa hasi’ranno gedenna nervete ispeeshiyaliste ikke dagasi owaata hasiranno gede kulinonke.

Lamame maa’nuullu roduuwi noosihu Rosaancho Abiyi, maa’nuullu roduuwisi’rano noosita bayrimmate yawo kulanno gedenna rosu widoonni kaa’lannonsa gede qaaganno.

Ninkeno Rosaancho Abiy Belaynehu, dancha kaayyo xaaddasiranna dancha rosu yanna ikkitasira halchinanni jawaante rosa luphiimu gumira iillishshannota huwatannara hasi’neemmo. Keerunni!

Woganna Turizime

Mootitte Meentu Biilo Ise ayiti?

Abrahaam Saameel

Bire alba Sidaama gashshinohu mittu Mootichi no. Kuni Mootichi mitte hibbo geerru tirtanno gede uyno. Mootichu hibbo yitannohu, amasi duduwo kultannosi gede hasi're soqqamaasine woshshe kulannonsa. Soqqamaasine, amasi reytino yite kultannokki gede, qoleno lubbote noo yite kultannokki gede qorophisiisins. Hakkuy gedensaanni geerru hibbote dawaro qolate gamba yite hasaabbu. Duucha yannara gamba yitanni hasaabbollanna, dawaro diafidhino.

Songote geerri gamba yitanno baycho mitte shiima beetto no. Tini beetto saada allaatannowa heedhe geerru hashsha, hashsha gamba yite hasaabbe billaallitannota la'u gedensaanni, mitto barra hashshu baala gamba yaanni billaallanno manna xa'mitu. "Hashshu tuqa gamba yitine hasaabbe billaallitanninanihoyi isi maati" yitunsa. Geerrunno hashshu tuqa gamba assitannonsa hajo shiima beettora kulate huluullanturono; hibbo tirannoha hoogginoha ikkino daafira beettote kulate sumuu yitu. Beettonniwa shiqqi yite hashsha baala gamba assannonsa coyee kultu. "Mootichu ama'ya duduwo kulle"e; ikkollana amma'ya reytino, royitino yitinoonte"e; lubbotenni nooro noo yitine kultinoonte"e" yiononke daafira tini hibbo tidhama gibbeennankeeti yaatenni beettote kultuse.

Beetono geerra qarrisinore macciishshitu gedensaanni, kuni shota coyee ikkinota dawartunsa. Wona tenne shiima beettora mayne kulleemmo yite gunguntu geerrino, hiitto ikke shota ikkanno? yite xa'mitu. Beetono dawartanninsa, soqqamaasinu Mootichunniwa hadhanno yannara, dananchonsa mitto wido meexxite, mitto wido bukkichiishshe hadhona yaatenni kultunsa. "Mootichu, ama'ya keere no yee xa'mi'nsaro, lubbotenni nooha ikkeemmero dananchonke maayira meexxineemmo yite dawarto; reytinoyi yee xa'minsaro reytinoha ikkeemmero dananchonke maayira bukkicha assinooommo yitona" yitunsa.

Konni gedensaanni geerruno, beetto kultinonsa dawaronni dhaggeeffattanni, Mootichaha dawaro massite dawartanno soqqamaasine sokku. Soqqamaasine, nugasichaha beetto kultinonsa garinni dawaro qoltu. Mootichuno, soqqamaasine dawartino dawaronni dhaggeeffattanni togoo amaale ayi amaalinonsaro soqqamaasine xa'minsa. Soqqamaasine, mitte shiima beetto amaaltinosata kultu.

Mootichuno tenne amaalaancho beetto adhara hasi're annisewa geerra soqqi. Mootichuno hadhanno geerrira, "Annise beetto'ya mine assi'rate diillitino yiuro, Mootichu lossella adhanno ikkinnina iillitukkinni diadhanno yitine kulle"i" yee soyinsa. Beettote annino Mootichu yiononke gede geerraha, "Beetto'ya mine assi'rate di-iillitino"yee dawarinsa. Geerruno beettote anniwa ganyite marturono;annise kayinni giwe geerra qaensara qoli. Beetono Mootichu adhasera hasi'rinotanna annise geerraha giwanni qolanna raataabbanni noota la'u. Konni gedensaanni, qarqaraha shaanu gede ganfe intanni raafa gamba assite gaffu. Goofimarchohono annise geerru xa'mora giwasi kule insa geegiisse qaesira higanno.

Tenne yannara, konni albaanni qaete minu albaanni duunante noo raafa la'anno woyte dino. Hakawontenni, "Minu albaanni noo raafa hiikka higg'u" yee xa'mi. Beetono, "Gafoomma" yite midaanchote gafante waccanni noo bude widira caakkeessitu.

Anniseno dhagge assi'ranni, "Hiitto assine hattenne minu albaanni duunante noo raafa baala tenne budera calla ganfanni?" yee xa'mi. Beetono, "budenna meyya beetto shiima dino" yite dawartu. Annuno beettosi dawartino dawaro macciishshi gedensaanni, wona harisino geerra farashshunni harunse iilli gedensaanni higge beetto'ya adhitine hadhe yee fajjinsa.

Geerruno beetto adhite hadhanno gede fajjininsata hagiidhite nugasichaha haadhe massitu. Mootichuno beetto adhi gedensaanni lophita geeshsha ledose goxanni hee're minaanninna minaamara fajinanni gede ikkikkinni boode yanna keeshshi.

Mootichu beetto adhe boode yanna minaamanna minaanni ledo daallasa beeqqo ikkinnina wolerira marikkinni keeshshi gedensaanni, mitto barra Mootichu songo ha're higanno yannara dukko giddoonni beetto lowo shuma worte agartu. Yanna goxanonni iilliteenna Mootichu goxara canno woyte, lowo shuma yee boweennasi, maati bowannoehuyee xa'mise. Iseno, hakko shumate ofolloomma yitanni bowannohu noowa leellishshu. Mootichuno, "hiittokke shiimu cili bowara dandaannoyya" yee xa'mise. Iseno, "meyya beettonna cilu shiimi dino" yite dawartu. Wona lophite iillita geeshsha xaadooshshe diasseemmo yee keeshshino Mootichi, ise dawaronni xaadooshshe hanafi.

Tini beetto dawartanno dawaronni kainohunni jawa ayirrinoye uynise. Mootichu reyta isi baycho riqibbe mootitte ikkitu. Tenne mootite su'ma, "Furra" yinanni. Tenne doogonni biiloonyu widira dagginoti Mootitte Furra, Sidaamu dhagge giddo jawa baycho uynanni dhaggete mootitte ikkitino. Suusu su'mise Mootitte woy amanke Furra yine woshshinanniha ikkana; tenne mootitte dhagge Sidaamu daga baala xaa geeshsha coyidhanno. Beettu beettirano dhaggege ragisiissanni, halalaancho ikkitinota ammantanno.

Furra gashshite noo dirrara, meentu aliidimma labballunni roortinota kullanni. Mootitte Furrano hattenne dirrara labballo jiffanni kakkachimmatenni kadde gashshitu. Loosse dandiannokki looso, dandiannokki coyee loossanno gede hajajjanno.

Furra, labballo gamba yiyiye yite gumulate qarrissanno loosonna xa'mo shiqishshanno. "Hajajo'ya gumulama hoogguro, labballo baala mitto hashsha shee gudeemmo" yite waajjishiishshanno. Furra umi yannara meentu roorrimma lallabbu yannara loossino loosi, jawu booni noo baycho doorte mitto widoonni woraamma bootta, mitu gami widoonni adduwa wortu. Lamunku ko/te mimmitu alba la'anno gede assitu. Konni gedensaanni saadate ittannore shiqinshi. Woraamma bootta itte duubbe ka'uti adduwa noowa la'a hanaffu. Woraamma saada adduwa noowa

calla la'atenni sa'ate wo'naaltanni, boono la'ukkinni adduwa noowa iillineemmo yite woraamma baala boono e'e reytino.

Konne seekkite la'noti Furra, meento gamba assite leellishshu gedensaanni, tenne hajo ledo xaaddanno hajajo saayissino. "Techonni hanafe mitte beetto hasatto heedhusero ikkinnina, ayii labbahu ledo siimu xaadooshshe assitooonke; wodani'ne giddo noore baala labbaahura kultinoonte; ani daanicho shoomma; konni daninni ki'nerano ikkitanno bareendete looso loosoommana; ayii yannano umi'ne aana buuro buudhe; buudhitinanni yannara tonnunku qubbichinni hoqooqqine buudhe; labbaa beettira buuro uytinanni yannara mittu qubbichinni qassine uuyiyye; ledoteno, shaana gaffinanni yannara, buuro korishshinanni woyte, weese hogginanni yannarano ikko waasa ra'issinanni woyte hattono iibbado ado labballu la'oonke; korkaatuno haammatu asagalete dani jawa lawannohu ra'anno woyte ajanno daafiraati; labballu wortinoonirichi albiwiinni aje leellanno yannara hiikke goofi yite qarrissano'nekki gede assanno" yite hajajjino. Konnira, haammatu Sidaamu seenni techo geeshsha Furra hajajo bude assi're loosu aana hosiisanno.

Furra biiloonyi kaajjanni hari gedensaanni, labballu meentoho sagale qixxeessite shiqishshanno gedenno assitino. Ikkollana Mootitte Furra labballu aana kaajjado hajajo hajajjanno. Kayinnilla, labballu marte ma'litanno geeri amaaltannonsahura Mootitte Furra hajajo gumulantukkinni gattanno. Furrano, konne laballo amaaltanno geerri no yite hedatenni, haranchonna baddaamma ikkitino labballo hanse shinanni gede hajajjeenna shinanni. Tenne yannara mittu hayichu manchi ane gatisse; ga'a reytinannikki gede kaa'leemmo'ne yeennansa wedellu labballi geercho godu giddo bale unte maaxxinosi.

Dhagge kultanno garinni, Mootitte Furra heedhanno baychi albi yannara Malga Wondi giddooti. Mootitte Furra mitto barra labballo qarrissara hasidhe Aletta Wondinni iibbado ado yorsiisinoena hambuu xeikkinni, qiiddukkinni rahotenni abbinasera hajajjinotano kullanni. Aletta Wondi Malga Wondinni 80 km xeertirannahura, labballu iibbitino ado hambuu xeikkinni karfa yaana hiissine abbinanni yaatenni gamba yite torbitu. Shiqqinonsa jifo jawa ikkitino daafira, bushate barrira maaxidhino hayichu geerchiwa marte amaa'litu. Geerchuno kuleemmo'ne hayyo gumulate jawaattinoonnire ikke yee, Aletta Wondinni kaayise Mootitte Furra galtanno baychi geeshshe shae loossine tenne shaera labballu dirantanno gede assatenni iibbado ado wiinamunni angatenni ku'u ko'onnira saaysa noonsa yee amaalinsa. Labballuno, geerchu amaalinonsa amaale qorophotenni gumulte, iibbado ado hambuu xeikkinni Mootittenniwa iillishinota dhagge kultanno. Ado qiida hoogase

korkaati, rahotenni ku'u ko'onnira saaysanna anga iibbishshino yine ammannanni.

Wole soodono labballo qarrisate, Cuma afirinokkiha shiima bootu mittu diri giddo gorrinasera hajajju. Labballuno tenne hajajo gumulate hayyichu geerchiwa marte amaa'litu. Geerchuno, mitto siito qalamanni hee'reenna ado calla age lophanno gede asse yaatenni amaalinsa. Labballuno, geerchu yiinonsa garinni, siito qalamanni hee'reennanni amate adonna saa xo'ano yannarano olluunni gamba assineenna lophanno gede assitu. Ado calla ikkinnina haayisso uynannikki gedenno amaalinonsa garinni hajajo gumultu. Konni garinni soorroonni siito massine Mootittete albaanni gorrinanni yannara, giddo cumu dino. Furra hajajono wonshitu.

Xaano Furra, labballo baattotenna bubbete mereero mine mintasera hajajju. Labballu maaxidhino geercho marte amaa'litu. Geerchu amaalinsa garinni mineho ikkanno uduunne shiqishshu gedensaanni Mootitte, ninke mine minate qixxaambe hee'noommo; budinke garinni mine annu balaxe gaata laayi'rannona balaxxe ati safisinkeyya yituse. Yannate yaatto garinni safote kincho qasate gedeeti. Sidaamu mine safi'ranno woyite heelicho uurritanno basera masse annu siqqote gedeerinni malaatisanno. Labballu xaano hayyichu geerchi malinonsa mala horoonsidhe reyootenni gattu. Furrano labballu dawartino dawaronni qeelantu. Mootitte Furrano qarrissanno hajajo duucha yannara shiqishshanni keeshshinota.

Mootitte Furra goofimarchu hajajo ikkitinota qorkete yinannita dubbu saada amadde abbitanno gede hajajju. Qorkete aana fule gulufa hasi'roommana yaatenni wiinamunni hajajju. Labballuno tenne dubbu saada hiissine amandanni qoleno, iseno hiissite guluffanno? Yaatenni gamba yite torbitu gedensaanni hayyichunniwa hadhu; marte amaa'litu. Hayichuno, "xa ise reytanno yanna iillitino; hajajose rahotenni gumulle. Qorke amadamate qarrissannokki gede coommitanni daaqissanno daro gamba assitine mittowa duunne. Qorke tenne daro ittu gedensaanni daaqe goxxanno daafira mitte doorte amadde massitanno gede qoleno guluffanno yannara qorkete ledo usurtine ka'ini gedensaanni facci assitine agurre" yiinsa.

Labballu tenne amaale adhite yiinonsa garinni gumultu. Tenne daro itte daaqe noo qorkooti giddo mitte amadde haadhe hayyichu yiinonsa garinni qorkete ledo duudhe usurte ka'u gedensaanni, qorke tirtu agurtu. Hattenne yannara qorke baqqi yite Furra haadhe haqqete gana hanaffu.

Tenne yannara Furra, hiikko gatino geerchi galaaffatie yitanni, xagarinoseta affu. Konni gedensaanni Furra, qorke haadhe faffaccanni qotese wolewa, dasasa wolewa, cumase wolewa, hallose wolewa tuttugganni rewose baaaycho baalawa assitu. Furra, bisi tattae uwino bycho bisise su'minni su'minoonnitano kullanni. Sidaamu giddo cume, hallonna wolootta su'muwa tattae uwino bisise su'minni su'minoonni dhagge kultanno. Furra reyta gedensaanni labballu hagiidhitanni wirro biiloonyensa angansara adhitino yine kullanni. Xaa yannarano tenne bareedanna Sidaamu mootitte furra amuwu hayyetenni togo yaanni qaagannosenna guwisi'rannose:-

Furra Meentu biilo

Furra Geerchu shino

Ise shiihu shiimo!

Mootitte Furra 16ki Sanira Sidaama gashshitno.

Balaxote buuxo- Unuunu kaanserera

Qiddist Gezaheny

Unuunna gagasise mereero kalaqantino darshe angasenni kissanno woyte xisso macciishshantannose. Hakka woyintenni fayyimmate uurrinsha marte buuxo assidhanno. Lama higge xagisaanoniwa martu; kayinnilla, xissose unuunu kaansere ikkitinokkita kullannise. Coyi huluulliseta buuxo assiratenni taxxi yitu. Shiima yanna gedensaanni marro buuxo assidhanno woyte unuunu kaansere nooseta kullannise.

“Rahotenni hala’litanno kaansereeti ane amaddinoeti yitanno” dukko Yayineabeba Birhaanu yannate noo akata qaagganni. Buuxo assidhuhu gedensaanni xagisaano 15 barrubba giddo xaginaate hanaffanno gede kultinose garinni lamala agannara harunsitanni keeshshitinota coyidhanno. Togo assasenni Kaanseretenni co’o ikkitara dandiitinota kultanno. Kuni ikkinohu techo 22 diri albaanniiti. Xa kaanseretenni xissamase habbinota xawissanno.

Dukko Yayineabeba 1995M.D hanaffe Itophiyu kaansereete maamari safaanchonna boordete miila ikkatenni unuunu kaanserenni hura dandiinnanta batinyoota rosiissanno wedella kalaqa dandiitino. Ise yaatto garinni; hattenne yannara unuunu kaansere daafira ikkado huwano dino; xawo assineno dikullanni. Xagisaano ogeeyyeno kirotenni ajjinoreeti. Techo kayinni kaansereete xaginaate uytanno ogeeyye kiiri lexxitino.

Fayyimmate ministereno ikkituro xaa yannara taraabbannokki xissora illacha uytanni dagginotanna unuunu kaansere lainohunni huwano kalaqate injiitino yanna tenne ikkase hedote giddo woratenni illachishshe loosa hasiissanno.

Ministerete widoonni unuunu kaansere lainohunni garunninna baalanka hedote giddo worino garinni huwano kalaqa hasiissanno. Wole widoonni, filmetenna wolootu seesiqalote loossa giddo ‘Kaansere shitanno’ woy busha lawishsha assine la’nanni gede assitanno loossa uurra hasiissannose. Konninni, ledote dhibbaho uyinanni xagga waagi lowo geeshsha lexxasi ledo amadisiisaminohunni illachinshe loosa hasiissanno.

Mootimma xibbuunni 50% waaga taashshitiinoha ikkirono xaano dhuka afidhinokki xagisiraano batinye ikkansanni tenne hedote giddo wortinota waagu woyyaambe assa hasiissanno.

Dokter Maatewoos Aseffa; Addis Ababu Yuniwersite Fayyimmate sayinse kolleeje halamaancho pirofeeserenna kaansereete xaginaati addi xagisaanchooti. Isi yaatto garinni; kaansere hiittenne bisu kifilenni ka’ara dandiitanno. Fayyo ikkitino Hiwaase gawajjantanno woyte mannimma fayyo hiwaasimmawa higganno gede assitanno.

Ikkollana, gawajjo iillitnota fayyo hiwaasimmawa qola hoogguro kaansereete hiwaasimmara soorantanno. Kunino mitte kaansereete hiwaase kalaqantuhu gedensaanni batidhe babbaxxitino macciishshamme kalaqantanno gede assitanno.

Unuunu kaansere kayinni qarunni kalaqantannohu ado sayissanno boombe aana afantanno seellanna mite mite yannara kayinni ado kalaqanno seellanniiti. Mitte hiwaasenni ka’e yanna yannatenni batidhanni lowo

deerra iillitanno woyte umi yannara anfannihu darshetenniiti. Konninni, mite mite yannara unuunu kaansere xissote malaate lellisha hooggara dandiitanno.

Baxxinohunni, wedellimma yannara kalaqantanno darshe heedhanno; darshe baala kayinni unuunu kaansereeti yaa dikkino. Diru lexxi kiiri leltanno darshe kayinni kaansere ikkate kaayyo luphiimate. Darshe yanna yannatenni lexxitanni hadhuro rahotenni xagisi’ra hoongiro kikki’lu qooxeessira afantanno Mujjawa, Shombo, Afalete miqichchiwa, umonna babbaxxitino mannimma kifilera fincantara dandiitanno. Kunino kaansereete akati garinni ikkanno. Mito woyte lowo geeshsha rahotenni fincantaranna suutunni taraabbara dandiitanno.

Dokter Maatewoosi xawishshi garinni; unuunu kaanserera reqeccessitanno coyibba mereerinni mittu koo-teeti. Baxxinohunni, xibbuunni 97% ale unuunu kaansere kalaqantannohu meentu aana ikkana labballu reqeccaawate kaayyo xibbuunni 2% woy 3% callate.

Wolu reqeccessanno coyi diroho. Diru lexxanni hari bikkinni unuunu kaanserera reqeccaawate kaayyo lexxitanni hadhanno. Konneno kirotenni xawisate; mitticho mancho mereerimunni dirise 80 ikkiro, 80 diro wo’minonsa settu meentinni mitte unuunu kaanserenni amadantanno yaate. Kuni mayira ikki? Yiniro unuunu kaanserera qarur korraati meyya beetto aganu doyicho ledo amadisiisaminohunni kalaqantanno “Estirojiine” hormone meentu aana batidhe noohuraati. Labballu aana kayinni aje heedhannohuraati meentu aana bati’rate kaayyo hala’litinohu.

Konni garinni, mitte meyya beetto aganu doyichose balaxxe lelturonna uurrate 50 diri ale ikkiro; tenne hormoonera reqeccaawate kaayyo seeda yannata ikkitannohura unuunu kaanserera reqeccaawate kaayyo lexxitanno.

Wole widoonni, mitte meyya aganu doyichose 15 na 16 barrubba giddo dagge 45 barrinni uurrannohu ikkiro tenne hormoonera reqeccaawate kaayyo ajjinote. Ledoteno, meentu umi qaaqo ilanno diri lowo geeshsha gede’niinoha ikkiro tenne hormoonera reqeccaawate kaayyonsa hala’lado ikkasenni unuunu kaanserera reqeccaawanno.

Qansi’rannorinna dimbissanno agatto aganno meenti unuunu kaanserera reqeccaawate kaayyonsa lexxitanno. Konni daafira kuri roore anga unuunu kaansere mannimma

giddo heedhuro “Estirojiin” yinanni hormone mannimma giddo seeda yannara keeshshasenni kalaqantannohura reqeccaawate kaayyonsa hala’ladote.

Wolu kayinni sirchunni heedhanno reqeccaawaati. Tinino lamu danite. Umiti unuunu kaanserera reqeccessanno sirchi ledo amadisiisaminoha ikkana; Ingilizete Afiinni (Brica-1 na Brica-2) yine woshshinanni. Kuni sirchi daafuriro mitte meyya unuunu kaanserera reqeccaawate bikki luphiimaha; woy reqeccaawate kaayyo xibbuunni 70% iillitara dandiitanno.

Konni gobbaanni maatete giddo kaansereete xissamaanchi hee’riro reqeccaawate bikki lexxanno. Togo yaa umi deerri maate; lawishshaha ama, rodo, la’lamanna w.k.l... lawino fiixi hee’riro sirchoho taraawate akati hee’rannota lellishanno.

Dokter Maatewoosi xawishshi garinni; aganu doyicho yannara hattono hormoonete lexxanna aja harunse seenu unuuninsa xissannonsa woyte unuunu kaansere lawannonsa. Konninni, luphiima huwanyootu foonqe noota afate dandiinanni. Wolu so’rino laooshsheeti. Meentu unuunu kaanserenni amadamihu gedensaanni “darre xaginsaeraati, unuuna’ya murraraati” yee hedanno. Konni waajjillinni kainohunni budu xaginaatiwa, amma’notenna wolootu xaginaatu doorsha horonsiranna la’nanni. Konninni, yannaasinchu xaginaatinni gede’nate ikkito kalaqantanno.

Kaansere xagisi’ne hurranni dhibba ikkinota batinyu meenti dihuwatanno. Lophitino gobbuwara xagisi’re hurino manni unuunu kaanserenni hura dandiinnanta fule rosiisanno. Ninke gobbara kayinni unuunu kaansere xissamaano ikkino meenti dhibbansa diku’lanno. Kuni baaluri gamba yee fayyimmate uurrinsha rahotenni hara hoogate ikkito hala’lite leltanno gede assino.

Itophiyaho babbaxxitino yannara assinanni xiinxallo garinni wole kaansereete xissonni unuunu kaansere umi deerra amaddanno. Kirotennino ikkiro 1/3ha dibananno. Diru dirunkunni 19 kume ikkanno meenti unuunu kaanserenni amadamanno. Addis Ababu giddo calla 8 kumenna 600 ikkanno meenti unuunu kaanserenni amadamanno. Tini kiiri shiima dikkitino. Konninni sufiro tini kiiri lexxitara dandiitannotaati Dokter Maatewoosi xawisannohu.

Unuunu kaanserera reqeccessitanno korraata mereerinni qarunni dirunna koo-tee ikkansanni gargadhatenni calla soorramara dandaannori dino. Konni daafira meentu unuunu kaanserera duuchanka woyte reqeccaawinoreeti. Konnira malu balanxe buuxo assi’ratenni kaansereete deerri luphi yikkinni ranke xagisi’ne hurrara dandiinanni.

Meentu 40 diro wo’minsahu gedensaanni unuunu Raaje (Mamogiraafe) ka’a hasiissannonsa. Kunino Raajetenni layi’ne malaatu hee’riro xagisi’rate kaa’lanno buuxote danaati.

Ledoteno, Mamogiraafe otoottote furcho bixichi kaansere buuxonna kaansere lellishate dhukise shiima ikkinohura dirinsanni 20 diri ale ikkinonsa seenni aganunni mitte higge aganu doyicho leelte hadhuhu gedensaanni lamanka unuunansa seekke layi’ratenni, amammadatenna amammade layi’ranno woyte huluullisannori woy baaqeela lawannori hee’riro rahotenni buuxo assi’ra hasiissannonsa.

Xaginaatu albaanni unuunu kaansere noo deerra afa hasiissanno. Deerra afate assinanni buuxo lawishshaha; Raaje, Altirasawunde, Sitiskaanenna wolootu buuxote danaati. Konninni ledote unuunu kaansere dana unuunu akeeka adhatenni hasiissanno xagga adhinanni.

Kaansere unuunni sa’inokkiha ikkiro roore yannara darre xagisatenni unuuna woy darshe hoolle aantete deerri garinni Keemoteeraape, caangete, kiniinete garinni adhinanni xagga adhinanni gede assinanni. Wolu xaginaati unuunni sae kikki’late gidddora eiro lamu doorshi no; umihu lamanka unuuna hoolanna Keemoteeraape assi’nanni gedenna wolootu xaginaatu hayyo amaallanni.

Unuunu aana leltino kaansere darre xaginsanni ikkiturono leltukkinni gattanno seella heedhara dandiitannohura dandaami bikkinni Keemoteeraapetenni hunatenni layinkimeeshsho kalaqante babbaxxitino mannimma kifilera taraabbannokki gede assa hasiissanno. Wolu mannimma aana fincantinoha ikkiro Keemoteeraapetenna kiniinete garinni xagga adhanna deerri bikkinni hormoonete xaginaate adhinanni.

Unuunu kaanserera qarunni reqeccessitanno korraata koo-teenna diroho. Unuunu kaanserera otoottote furcho bixichi kaansere gede kittiwaate dinose. Konni daafira qarunni illacha tunge balaxote buuxo assi’niro xaginaatunni hura dandiinanni dhibbaati.

Bakkalcho spoorte

Kalqete Atileetikise seedu xeertinyi beeddahete doorsha Aganu gedensaanni faajje assitanno

Abrahaam Saamuuel

Awuropu kiironni 1988 kaayise Kalqete Atileetikise massaggonni harinsannihu dirunnihu doorantino atileetooti doorshi Afirikunni boode gobbuwanni fillooni atileetooti callootu shiqqanno. Aganu gedensaanni faajje assinanni diru doorantino atileetooti doorshi aana kayinni Afiriku atileetooti albisaano ikkate hettisamantanno yine agarranni. Baxxinohunni seenu atileetootinni agarranni doorshi aana Kalqete riikoode hiiqqite bareendensa kalqete lellishshinori sasu Afirikihu atileetooti doorshaha shiqansanni qeeltanno yine agarranni.

Afrikunni seenu atileetinni jeefote yannara qeelte baraarsha afidhinohu 7 dirira albaanni ikkana; konne diro mereerimunna seedu xeertinyi heewonni dirrate gedenoonnino qeelannohu hee'ranno yine agarranni. 11- atileetooti doorshaha shiqqinori giddo qeeltanno yine hendoonniri sai Wocawaaru aganira kalqete riikoode hiiqqitnori Itophiyu atileetooti Gudaafi Tsegayetinna Tigist Assaffiti heedhannu. Wolootu atileetooti kayinni Keeniyaaawitte Feyze Kipyogon ikkitanno.

Budapestete Kalqete Shaampiyooni ikkitinotinna ikkado dandoo nooti hattono wiinamu saate borreessiissanni keeshshinoti Atileetichu beeddakko ikkitinoti Gudaafi, kalqete Shaampiyoonira 10 kumi meetirenni

Culku medaaliya goowaho wodhitniti qaangannite. Diro baala ikkadimmatenni saayissinoti Gudaafi, Diyaamendete Liigenni 5 kume meetirenni Keeniyitte Kipyogonni amadante keeshshinoti riikoode Yujjini harisnooni heewora 14:00:21 saatenni angasera qo'litino. Konninni, diroho 5na 10 kumi meetire xeertinyinni diru mootitte ikka dandiitino. Konniraati Kalqete Atileetiksenu diru baraarshira doortinohu.

Kalqete maratoonete riikoode sai aganira angasera eessidhinoti Atileetichu Tigist Asaffitino doorantino 11 atileetooti kiiri giddora karsamasenni sa'e heewono qeeltanno yine agarranni. Tigist 2019 Awuropu kiironni Chikaagote Maratoone aana Keeniyu Atileetichu Biriigiide Kosegenninni amadante

noo riikoode tayxe Berlinete Maratoonera 2 xiqeessi ale woyyeessite 2:11:53 ikkino saatenni haaro maratoonete riikoode borreessiissinoti qaangannite. Atileetichu alba 8 xibbii meetirenni heewisamaancho ikkate atileetiksete widira e'inoha ikkirono; iillitnise gawajjoni heewote gobbaanni ikkitino. Dodanshote heewo agurtanno gede xagissanno kultuserono, hexxo murtukkinni heewisante maratoonete dirraa haaro riikoode borreessiissino umita Itophiyu atileetichu ikkitino. Tini jawaantese, gawajjotenni higge ammanate ayirranno ikkadimma lellishshasenni diru doorantino atileetooti kiiri ea dandiitino. Konnira iseno qeeltanno yine agarranni.

Babbaxxino xeertinyinni su'ma fultino atileetooti doorshaha shiqqinoha ikkana; Feyze Kipyogone qeeltannoha ikkiro dhaggetenni Keeniy meyaa atileetichu ikkitanno. 22 atileetooti diroho kalqete shaampiyooninni, mini giddo, memetenninna doogimaru heewonni borreessiissino guminninna ikkadimmani Kalqoomu atileetiksete ogeeyyenni doorama dandiitino.

Konni handaarinni goofimarchu heewora qeeltinoti Itophiyu seedu xeertinyi atileetichu Almaazi Ayyaaniti Awuropu kiironni 2016 M.D ikkana; 2007 atileetichu Meseret Deffaarit dooramatenni umi meyaa beetto atileetichu ikkitino. 2015 M.D atileetichu Ganzabe Dibaabiti dirunnita doorantino

atileetichu ikka dandiitino.

Labballunni qole diroho dooramate shiqqino atileetoota faajje assinirono; mittuno Itophiyu atileetichi karsamikkinni gattino. Morokote sasu kumi sarraaqote heewonni qeelinohunna 6 harunsitino yannara qeelaminokkihu Sofiyani Alii Bakaalinna Keeniyu Chikaagote maratoone riikoode hiiqqatenni qeelinohu Keelviin Kiiptuni Afiriku atileetootinni karsantinoreeti. Itophiyunni seedu xeertinyi dodanshote beeddakko Qananiisi Baqqalihu 2004nna 2005 lellishshino ikkadimmani diroho dooramino atileetichu ikkara dandiino. Albaannino 1998 bareedu Atileetichi Haayile Gebressillaasehu dirunniha doorantino atileetooti baraarsha adhatenni umi Itophiyu atileetichu ikkino. Lophitanni noo atileetooti handaarinni dirunniha doorantino labballu atileetooti doorsha 2005 hananfoonniha ikkana, Itophiyu atileetichi Salamooni Baareggihu wedellu handaarinni 2019 Aropu kiironni umi Itophiyu wedelli atileetichu ikke dooramino.

Doorshaha Kalqoomu Atileetiksete Amaale Mini 50 xibbunni huuro noosiha ikkana, kalqoomu Atileetiksete maate hattono dagoomu tuqu xaadooshshi harunsaano gattino huuro uytanno. Huuro uyananni yanna lame lamala keeshshannoha ikkana, aganu gedenooni doorshu goofeenna beeddahe atileetoota bandanniha ikkanno. Qeeltannore daanno Sadaasa, 2016 M.D faajje assinanni.

Boohaarsha

Rosaanote gumi bacare kulannonke

Abbebech Maatewoos

Rosu ministere sa'u lamala giddo 2015M.D 12ki kifile gobboomu fonqoli guma faajje assitniti qaangannite. Macciishshinoommo gumi masisannoho. Bocu (50%) aleenni abbitinoti xibbuunni 3.2 callaha yaa shotu gede la'nannita dikkitino. Fonqolantnori 845 kume 188 rosaano giddonni 800 kume ale ikkitannoti fonqolunniha boco nafa diabbitino yinoonnite. Bocu aleenni abbitinoti kirotenni 27 kume 267 callaha yinoonni.

Rosu minnanni la'nanni woyte qole; fonqolo fonqolsiissino 3 kume 106 rosi minna giddonni 1 kumi 328 rosu minna mitto rosaanchono disayissino. Xibbuunni la'nanni woyte fonqolo fonqolsiissino rosu minna giddonni 42% geeshshi mitto rosaanchi nafa xibbuunni 50% abba didandiino yaate. Tini mayra ikkitu yitannota heda hasiissanno.

Rosu ministere tenne hajo aana illachunni loosa nooseta lellishshanno gumaati. Woyyino guma borreessiissino rosu minnanni rosicho adhana hasiissanno. Addaho mitto diri giddo duuchunku coy seyaa hoogara dandaannohura aantino dirraa rosicho adhana illachunni loosa xa'manno.

Tayxe gumi nirihu ledo heewinsanni

woyte woyyaambe dilellishshino. Rosu ministere uyitino xawishshinni; xibbuunni 0.01% ikkiro worrorrite dirriro. Woyyaawa hasiissannasi iibbabbannoha ikkannokki gede xaano illacha aa hasiissanno hajooti. Xibbuunni 97% ikkitanno rosaano disa'ino calla ikkikkinni batinyu xibbuunni 26% woro abbitinote yinoonni. Hanni wodanche! Gobboomu fonqoli doorshu xa'mooti, mitto maano rosinnokki mancho doogotenni haa'ne eessine shoollunku doorshi giddonni mitto doori yine uyinoro nafa xibbuu giddonni 20 afira dihooganno. Tini tenne ikkitu geeshsha rosaano konni manchinni diwoyyitino yaate.

Xibbuunni 3% calla ikkitanno rosaano 50% ale abbitinohu mayraati? Yitanno xa'mo wole xa'mubba hoodissanno. Hedeweelcho guma tenne doogonni tittirshunni xawisa hananfoonnihuraatikka? Konni albaanni noo loosu hayyo garinni xaphooma guma calla kullannihuraatikka? Rosu ministere fonqolu mooro gatisate hanaffino haaro loosu hayyonni qooxeessinsanni xeertidhe haratenni rosaano masseetikka? Konni albaanni noo loosu hayyonni fonqolu moorinni baca rosaano sa'annohuranna xa hakku rosichi gatinohuraatikka? Hatto ikkiro dhuku noonsa rosaano konni albaannino ikkiro xibbuunni 3% diroortanno yaate widira

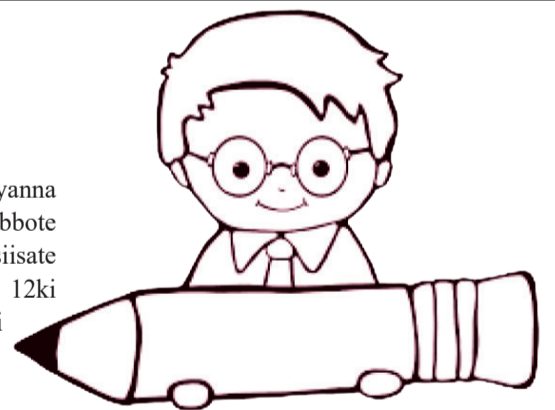
iillishshannonke.

Sa'u dirraa Koovid-19 fayyanna babbaxxitino qooxeessubbara noo ga'labbote qarrubba korkaatinni rosatenna rosiisate harinsho gufisantinhuraatikka? 12ki kifile folqoli fulannohu batinyunni layinki dirimi rosukka mitteenni amadatenneiti. Sa'u dirraa layinki dirima garunni rosinnokkihuraatikka?

Konni albaanni noo rosu amanyootinni umi kifilenni hanaffe garunni rossinnokkihuraatikka? Mitto rosaanchi gumaamo rosaanchu ikkara dandaannohu amadosi garinniiti. Baxxinohunni baadiyyete qooxeessubbara qaaquullu rosi mini dinoonkanni. Rosaano fidale kiira hanaffannohu Iki kifilenniiti.

Rosu ministere konni albaanni xawissino garinni 4ki kifile geeshsha borreessanna nabbawa dandiitannokki rosaano no. Togoo rosaano ikkituta ikkate 12ki kifile iillitara dandiitanno. Mite miteno gade ikkino moorinninna 2008M.D gedensaanni qole xawo ikkino fonqolu moorinni sa'anno. Konni bikkinni masisanno gumi leella hanafinohu hatti loosu hayyo gatinohura ikkara dandaanno.

Ikkinohura, borreessiinoonni gumi gobbate

g e d e

rosu aana luphiimu illachinni loosa hasiissannota lellishshannoho. Tenne aana illachinshe loosa hoongiro rosino qansichi noosekki gobba tareessinammoraati. Xaa yanna leltanni noo qarrubba kalaqantinhuru qajeeltino qansoota ikka hoogankenni kainohunniiti.

Qansichu gede rosu aana noonke laoshshi digaraho. Dhuku noosi rosaanchu kalaqa dandiinannihu rosu mini giddo calla dikkiro; maatete qeechi luphiimaha. Rosu ministere widoonnino rosu islanchimma fonqolunni calla daggannokkihura rosu qixxaawo afidhannokki qooxeessubbarano illacha aa hasiissannota ammannanni. Aantino fonqolamaano sa'utenni rosicho adhite uminsa qixxaawo assa noonsa. Xaphooma afi'noonni gumi rosaanote, maatete ikko mootimmate gede rosu aana baca loosa agartannota lellishshanno!.